

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**PROFESNÍ KOMPETENCE A VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY
PRACOVNÍKŮ V OBLASTI VEŘEJNÉHO OPATROVNICTVÍ**

Magisterská diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

PROFESNÍ KOMPETENCE A VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY
PRACOVNÍKŮ V OBLASTI VEŘEJNÉHO OPATROVNICTVÍ

Magisterská diplomová práce

Studijní program: Andragogika

Autor: Bc. Kateřina Bělavová, DiS.

Vedoucí práce: doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „Profesní kompetence a vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 27. 3. 2023

Podpis

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat vedoucímu diplomové práce, panu doc. Mgr. Danu Ryšavému, Ph.D., za odborné vedení, podnětné připomínky a cenné rady, za jeho trpělivost, vstřícný přístup a čas, který mi věnoval. Dále děkuji všem respondentům za ochotu účastnit se výzkumného šetření a v neposlední řadě svému manželovi za podporu po celou dobu studia.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Kateřina Bělavová, DiS.
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Studijní program:	Andragogika
Studijní program obhajoby práce:	Andragogika
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Profesní kompetence a vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou profesních kompetencí a vzdělávacích potřeb pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví. Cílem práce je identifikovat profesní kompetence a identifikovat vzdělávací potřeby veřejných opatrovníků. Teoretická část je věnována problematice veřejného opatrovnictví, kdo je pověřen funkcí veřejného opatrovníka, jaké jsou jeho povinnosti a jakou odbornou způsobilost musí veřejný opatrovník dle legislativního rámce splňovat. Závěr teoretické části je věnován vzděláváním veřejných opatrovníků vyplývající z povinnosti si zvyšovat a prohlubovat své znalosti. Empirická část diplomové práce popisuje jednotlivé části kvantitativního výzkumu, který hledal odpověď na otázku: Jaké jsou profesní kompetence pracovníků pověřených výkonem funkce veřejného opatrovníka? Jaké jsou vzdělávací potřeby opatrovníků, v jakých oblastech a v jakém časovém rozsahu? Na základě analýzy a interpretace získaných dat jsou v závěrečné části představeny výsledky výzkumu. Výsledky výzkumu identifikují profesní kompetence a vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví.</p>
Klíčová slova:	Opatrovník, omezení ve svéprávnosti, veřejný opatrovník, kompetence, vzdělávání, vzdělávací potřeby

Title of Thesis:	Professional competence and educational needs of employees in the field of public guardianship
Annotation:	The thesis addresses the professional competencies and training needs of public guardianship staff. The aim of the thesis is to identify the professional competencies and to identify the educational needs of public guardians. The theoretical section is devoted to the issue of public guardianship, who is entrusted with the function of a public guardian, what are his duties and what professional qualifications a public guardian must meet under the legislative framework. The conclusion of the theoretical section is devoted to the education of public guardians resulting from the obligation to increase and deepen their knowledge. The empirical part of the thesis describes the different parts of quantitative research that sought answers to the questions: What are the professional competencies of the staff assigned to the duties of public guardian? What are caregivers' educational needs, in what areas and in what timescale? Based on analysis and interpretation of the data obtained, the research results are presented in the final section. The research results identify the professional competencies and educational needs of public guardianship staff.
Keywords:	Guardian, limitations in self-empowerment, public guardian, competencies, education, educational needs
Názvy příloh vázaných v práci:	Příloha č. 1 Seznam právních předpisů k výkonu zkoušky ZOZ z veřejného opatrovnictví Příloha č. 2 Počet opatrovníků a počet opatrovanců statutárního města Ostravy ke dni 31. 3. 2022 Příloha č. 3 Kumulované správní činnosti: veřejné opatrovnictví + další správní činnost Příloha č. 4 Dotazník
Počet literatury a zdrojů:	48
Rozsah práce:	103 s. (135 351 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod.....	14
1 Úvod do problematiky	16
1.1 Omezení ve svéprávnosti.....	16
1.2 Opatrovník.....	18
1.3 Opatrovnictví bez zásahu do svéprávnosti člověka.....	19
1.4 Nápomoc při rozhodování	20
1.5 Zastoupení členem domácnosti	21
2 Veřejné opatrovnictví	22
2.1 Jmenování do funkce veřejného opatrovníka	24
2.2 Výkon funkce veřejného opatrovníka	25
2.2.1 Pravidelný kontakt s opatrovancem	26
2.2.2 Dbát o zdravotní stav opatrovance	28
2.2.3 Zajištění základních životních potřeb	28
2.2.4 Správa jmění opatrovance	29
2.2.5 Zastupování při právním jednání za opatrovance	30
2.3 Opatrovanec s duševní poruchou.....	32
2.4 Komunikace s opatrovancem	34
2.5 Ukončení funkce veřejného opatrovníka.....	35
3 Kompetence	37
3.1 Kompetence veřejného opatrovníka	40
3.1.1 Odborná způsobilost veřejného opatrovníka.....	41
3.1.2 Průběžné vzdělávání veřejného opatrovníka.....	42
3.1.3 Další předpoklady veřejného opatrovníka	43
3.2 Kumulovaná funkce veřejného opatrovníka.....	44

3.3	Sociální pracovník ve funkci veřejného opatrovníka	45
3.3.1	Odborná způsobilost sociálního pracovníka	45
3.3.2	Průběžné vzdělávání sociálního pracovníka	46
3.3.3	Další předpoklady sociálního pracovníka	47
4	Vzdělávání veřejných opatrovníků	49
4.1	Plán vzdělávání.....	50
4.2	Identifikace a analýza vzdělávacích potřeb	51
4.3	Efektivita vzdělávání	52
5	Metodologie výzkumu	54
5.1	Výzkumný problém a cíl	54
5.2	Design výzkumu	55
5.3	Formulace hypotéz	55
5.4	Výzkumný nástroj a předvýzkum.....	60
5.5	Výzkumný vzorek a metoda sběru dat	62
6	Analýza dat a výsledky výzkumu.....	65
6.1	Veřejní opatrovníci nemají jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak oblasti, v níž získali nejvyšší vzdělání	65
6.2	S rostoucí úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání častěji zvláštní odbornou způsobilost nahrazuje uznání rovnocennosti vzdělání	69
6.3	Veřejný opatrovník má základní znalosti psychiatrických diagnóz a o mentální retardaci	71
6.4	U veřejných opatrovníků převažuje kombinace opatrovnické agendy s jinou správní činností. Nejčastěji kombinaci tvoří veřejné opatrovnictví + sociální práce	73
6.5	Povinné vzdělávání si veřejní opatrovníci plní na základě svých vlastních vzdělávacích potřeb	74
7	Diskuse.....	81

Závěr	86
Použitá literatura	88
Seznam zkratek	100
Seznam grafů.....	101
Seznam tabulek	102
Seznam příloh.....	103

Úvod

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Každý je způsobilý mít práva. Každý má právo na život.“ (Listina základních práv a svobod)

Situace, kdy dospělý jedinec není schopen hájit svá práva nebo samostatně právně jednat, může potkat každého z nás. Ať už důsledkem stáří, nemoci, úrazu, nebo propuknutí duševního onemocnění. V naší společnosti jsou také jedinci, kteří se s duševní poruchou nebo se zdravotním hendikepem narodili a hájit svá práva ani právně jednat nejsou schopni ani po nabytí zletilosti. V těchto případech potřebují podporu a pomoc druhých - pomoc opatrovníků. O ustanovení opatrovníka rozhoduje soud a funkci opatrovníka může vykonávat pro opatrovance osoba blízká, ať už ze strany příbuzných nebo přátel. V případě, že soud neshledá pro opatrovance žádnou vhodnou osobu ze strany blízkých, je funkcí výkonu opatrovníka pověřena obec, kde má opatrovanec faktické bydliště. Jedná se tedy o tzv. veřejné opatrovnictví.

Motivem výběru tématu magisterské práce je má osobní zkušenost s výkonem funkce veřejného opatrovníka. S výkonem této pracovní činnosti současně vykonávám funkci sociálního pracovníka, což znamená, že legislativně kvalifikační předpoklady pro výkon sociálního pracovníka splňuji. Jaké kvalifikační předpoklady má mít pracovník, zaměstnanec obce pověřený funkcí veřejného opatrovníka, není legislativně ukotveno. Při různých metodických seminářích nebo na vzdělávacích akcích se tak setkávám s kolegy s různým stupněm nebo oborem vzdělání.

Cílem magisterské práce je na základě výzkumného šetření identifikovat **profesní kompetence veřejných opatrovníků**. Pro zaměstnance obcí je legislativně ustanovená povinnost prohlubovat a doplňovat si kvalifikaci na základě sestaveného vzdělávacího plánu. Dalším cílem

diplomové práce je identifikovat **vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví**.

Vzhledem k nárůstu osob s omezenou svéprávností, především s duševním onemocněním, považuji téma této magisterské práce za aktuální.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretickou a empirickou. Pro lepší pochopení problematiky veřejného opatrovnictví, jsem v první kapitole teoretické části přiblížila všechny instituty ochrany člověka, dle legislativního ukotvení v České republice. Problematice veřejného opatrovnictví, jakožto poslední instancí z podpůrných opatření, se věnuji v druhé kapitole. Na základě stanoveného cíle diplomové práce, jsem se ve třetí kapitole věnovala pojmu kompetence, jaké kompetence jsou pro pracovníky pověřené funkcí veřejného opatrovníka doporučeny a jakou odbornou způsobilost dle legislativního rámce musí pracovník ve funkci veřejného opatrovníka splňovat. Vzděláváním veřejných opatrovníků se věnuji ve čtvrté kapitole.

Na teoretickou část navazuje část empirická. Výzkumné šetření jsem po ústním souhlasu vedoucí odboru pro sociální práci a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy, zaměřila na pracovníky statutárního města Ostravy, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni. Součástí empirické části je popsána zvolená strategie kvantitativního přístupu, která se jeví pro tento výzkum jako vhodnější. Odpovědi na výzkumné otázky pokusím najít prostřednictvím dotazníkového šetření a analýzou získaných dat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod do problematiky

Veřejné opatrovnictví je vykonáváno zletilým fyzickým osobám, kteří byli na základě rozhodnutí soudu omezení ve svéprávnosti. Omezení ve svéprávnosti je poslední instancí z podpůrných opatření ochrany člověka, u kterého došlo k narušení schopnosti právně jednat. Z důvodu pochopení kontextu problematiky veřejného opatrovnictví, považuji za nezbytné přiblížit všechny instituty ochrany člověka, proto tuto kapitolu věnuji legislativnímu ukotvení omezení ve svéprávnosti člověka v České republice, které je stanoveno v Novém Občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“), s účinností od 1. 1. 2014.

1.1 Omezení ve svéprávnosti

Dle zmíněného zákona má každý člověk vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva spojená s osobností člověka, která nelze zcizit a nelze se jich vzdát. Svěprávným, tedy schopným právně jednat, se člověk stává zletilostí, a to dovršením osmnáctého roku věku. Svěprávnost je v § 15 odst. 2 NOZ definována jako *„způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)“*.

Zákon rovněž upouští od dřívějšího úplného zbavení způsobilosti k právním úkonům, nově jde svěprávnost pouze omezit. V moderních evropských státech je tato koncepce běžná a důsledně tak naplňuje Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“), která v čl. 12 odst. 4 stanoví pro státy povinnost, aby všechna opatření, která se týkají uplatnění právní způsobilosti, byla poskytována v souladu

s mezinárodním právem v oblasti lidských práv. (Křiváčková, Hamuláková, Tintěra a kol., 2015, s. 9, 57)

Záruka lidských práv, práva na život, svobody a rovnosti v právech a důstojnosti, je ukotvena v Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“), kde konkrétně článek 3 Listiny, zaručuje základní práva všem, a to bez rozdílu pohlaví, rasy, jazyka, barvy pleti, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, sociálního nebo národního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení a nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro jeho uplatňování jeho základních práv a svobod.

Omezit svéprávnost člověka může pouze soud, jak je uvedeno v § 55 NOZ jen po jeho zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a osobní jedinečnosti, a to v takovém rozsahu, v jakém pro jeho duševní poruchu, která není jen přechodná, není schopen právně jednat. Duševní porucha se podle moderních medicínských názorů definuje jako zřetelná odchylka od stavu duševního zdraví a rovnováhy. Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, může být vyvolána požitím návykových látek (alkohol, omamné látky), může být přechodná a krátkodobá, a to od několika vteřin či minut (porucha vědomí, epileptický záchvat). Duševní porucha může být také dlouhotrvající nebo trvalá jako je např. schizofrenie nebo mentální retardace. (Petrov et al., 2019, s. 113)

Rozsah omezení ve svéprávnosti je uvedeno v rozhodnutí vydané soudem. Legislativně nelze zbavit člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života. Pod běžnými záležitostmi každodenního života si můžeme představit jednoduché úkony, jakékoliv právní jednání směřující k uspokojení obvyklých, zpravidla periodicky se opakujících potřeb člověka, jako je např. každodenní nákup potravin, léků, přeprava hromadnými dopravními prostředky, návštěva

společenských a kulturních zařízení. Rovněž nelze omezovat opatrovanou osobu ve volném pohybu, nikdo nemůže rozhodovat, kdo smí opatrovanou osobu navštěvovat a jak dále Petrov et al. (2019, s. 107, 120) podotýkají, ani nelze rozhodovat o jejich volnočasových aktivitách podmíněných dobrým chováním jako je např. sledování televize.

Svéprávnost může soud omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nejdéle však na tři roky. V případě, že je zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, soud může svéprávnost omezit na delší dobu, nejdéle však na dobu pěti let. Vymezení časového rozsahu omezení svéprávnosti je ukotveno v § 59 NOZ. V praxi se ve většině případech setkávám, kdy svéprávnost byla prodloužena, rovněž mám zkušenost s úplným navrácením svéprávnosti.

1.2 Opatrovník

Součástí rozhodnutí soudu o rozsahu a doby omezení ve svéprávnosti člověka, je jmenování opatrovníka. Dle § 62 NOZ se při výběru opatrovníka přihlíží k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, dbá se, aby výběrem opatrovníka nebyla vytvořena nedůvěra opatrovance k opatrovníkovi. Opatrovník musí být způsobilý právně jednat, zájmy opatrovníka nesmí být v rozporu se zájmy opatrovance. Dle legislativy nemůže být opatrovníkem jmenován provozovatel zařízení, kde opatrovanec pobývá nebo kterému poskytuje služby nebo osoba, které je na takovém zařízení závislá. Zpravidla soud jmenuje opatrovníkem příbuzného nebo jinou opatrovanci blízkou osobu, která osvědčí o opatrovance vážný a dlouhodobý zájem a schopnost projevovat jej i do budoucna.

Opatrovník v životě opatrovance hraje důležitou roli, proto zákon preferuje, aby opatrovníkem byla osoba opatrovanci blízká, která zná jeho poměry, je schopná jeho přání respektovat a v případě potřeby

je opatrovanci na blízku. Tato potřeba je odvislá od závažnosti duševní poruchy opatrovance. V praxi se stává, že opatrovavanec nemá žádnou takovou blízkou osobu, která by byla schopna funkci opatrovníka vykonávat nebo měla zájem tuto funkci vykonávat. Legislativně je ošetřeno, že nelze nikoho nutit být jinému opatrovníkem. V takovém případě soud jmenuje opatrovníka veřejného, jímž je obec podle bydliště opatrovance. (Petrov et al., 2019, s. 119, 120)

Jaká má opatrovník práva a jaké má opatrovník dle legislativního rámce povinnosti, se věnuji blíže v druhé kapitole diplomové práce, jelikož se neliší od výkonu funkce opatrovníka, kterou vykonává osoba opatrovanci blízka a výkonu funkce opatrovníka veřejného.

Omezení ve svéprávnosti je velký zásah do přirozených práv člověka, proto v oblasti svéprávnosti a jmenování opatrovníka NOZ přinesl značné množství změn v mírnějších a méně omezujících opatření.

1.3 Opatrovnictví bez zásahu do svéprávnosti člověka

Jednou ze změn je jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti, které k mírnějším a méně omezujícím opatřením patří, ostatně i zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS), je k mírnějším opatřením řadí a v § 39 toto opatření výslovně uvádí. V právní teorii i praxi panují ovšem nejasné a různé názory, jak v tomto případě postupovat legislativně. Neshody se týkají otázky, zda v takovém případě má být postupováno dle § 465 NOZ, kdy soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to k ochraně jeho zájmů, vyžaduje-li to veřejný zájem, tomu, o kom není známo, kde pobývá nebo neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání. Nebo zda má soud postupovat dle § 469 NOZ a jmenovat opatrovníka tomu, jehož zdravotní stav

mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení jeho práv. (Kotrady, 2017, s. 205, 206)

Zdravotní stav člověka, který u soudu podá návrh na jmenování opatrovníka, musí být takového charakteru, že omezení ve svéprávnosti neodůvodňuje a zachovává schopnost člověka podat návrh na jmenování opatrovníka. Obvykle půjde o zdravotní obtíže přechodného charakteru, případně trvalého, které však neomezují člověka při právním jednání natolik, aby bylo odůvodněno omezení ve svéprávnosti. (Petrov et al., 2019, s. 520)

1.4 Nápomoc při rozhodování

Dalším z mírnějších podpůrných opatření je tzv. nápomoc při rozhodování. Nápomoc při rozhodování je ochranou pro člověka, kterému duševní porucha působí obtíže a nemusí být omezen ve svéprávnosti. Zákon také umožňuje, konkrétně v § 45 NOZ, že podpůrců může být více a s podpůrcem si člověk může poskytování podpory ujednat. Poskytování podpory je na základě sepsané a soudem schválené smlouvy o nápomoci, kterou se podpůrce podporovanému zavazuje, že bude s jeho souhlasem přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebná sdělení a údaje a že mu bude nápomocen radami. Nastane-li případ, kdy odporují zájmy podpůrce zájmům podporovaného, nebude smlouva soudem schválena.

V praxi jsem se s tímto podpůrným opatřením setkala v jednom případě, kdy obec je povinna poskytnout součinnost se správními orgány a na výzvu okresního soudu provést šetření a kontrolu, zda poskytování podpory ze strany podpůrce je v souladu se zákonem a ustanovením ve smlouvě o nápomoci. Šetřením bylo zjištěno, že podpůrce svou činnost vykonává bez jakýchkoliv pochybností a není nutno podat podnět okresnímu soudu na zvýšení podpůrného opatření.

1.5 Zastoupení členem domácnosti

Z názvu je zřejmé, že se jedná o podpůrné opatření, kdy zletilého, kterému duševní porucha brání samostatně právně jednat, může zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel, partner, nebo osoba, která před vznikem zastoupení se zastoupeným žila ve společné domácnosti alespoň tři roky. NOZ toto podpůrné opatření umožňuje dle § 49, a rovněž toto opatření musí být schválené soudem. Zástupce dbá o ochranu zájmů zastoupeného, naplňování jeho práv i to, aby způsob jeho života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby odpovídal i zvláštním představám a přáním zastoupeného. Zastoupení se vztahuje jen na obvyklé záležitosti, zástupce může nakládat s příjmy zastoupeného v rozsahu potřebném pro obstarávání obvyklých záležitostí.

Popsala jsem stručně dle platné legislativy všechny instituty podpůrných opatření ochrany člověka, který má narušenou schopnost právně jednat. Pro správné pochopení tématu diplomové práce, které se zaměřuje na oblast veřejného opatrovnictví, považuji uvedené informace za nezbytné. Problematiku veřejného opatrovnictví podrobně popisuji v následující kapitole.

2 Veřejné opatrovnictví

V předchozí kapitole jsem popsala všechny instituty podpůrných opatření ochrany člověka, u kterého došlo k narušení schopnosti právně jednat. V této kapitole se podrobněji věnuji veřejnému opatrovnictví, jakožto poslední instancí, která nastupuje tehdy, když mírnější opatření k ochraně člověka nestačí a nelze opatrovanému jmenovat za opatrovníka osobu blízkou.

V kapitole 1.2 jsem zmínila, že opatrovník v životě opatrovance hraje důležitou roli a zákon preferuje, aby opatrovníkem byla osoba opatrovanci blízká, která nejen zná jeho poměry a je schopna jeho přání respektovat, ale také v případě potřeby je opatrovanci na blízku. Opatrovník se pro opatrovance stává pečovatelem, řeší jeho zdravotní stav, případně dluhy a exekuce, mnohdy opatrovník nahrazuje rodinu. Neexistuje-li soukromá osoba, která je ochotna takovou funkci zastávat, má povinnost vykonávat funkci opatrovníka stát a na základě rozhodnutí soudu tak jmenovat opatrovníkem, i bez vyslovení souhlasu, opatrovníka veřejného. (Petrov et al., 2019, s. 522, 523)

Veřejným opatrovníkem se tak stává obec, ve které má opatrovanec bydliště. Výkon funkce veřejného opatrovníka je výkonem v přenesené působnosti. Přenesená působnost je definována v zákoně pod č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích (dále jen ZO) v § 61, což znamená, že základní rozsah, který je svěřen obci, v tomto případě výkon funkce veřejného opatrovníka, je vykonáván orgány obce, zejména tedy obecním úřadem nebo správním obvodem.

Co se týče práv a povinností opatrovníka, legislativa nerozlišuje, zda je výkon funkce vykonávaná osobou opatrovanci blízkou - v praxi je nazýváme „fyzickými opatrovníky“, nebo opatrovnictví vykonává

opatrovník veřejný. V zákoně jsou vymezeny povinnosti, kterými se opatrovníci řídí. Mezi základní povinnosti, které stanovuje § 466 NOZ je projevovat o opatrovance skutečný zájem, dbát o jeho zdravotní stav, chránit zájmy opatrovance a starat se o naplnění opatrovancových práv, starat se také o to, aby život opatrovance nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby, nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním opatrovancovým přáním a představám, a také udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení. Povinnost opatrovníka udržovat kontakt s opatrovancem a projevovat o něj zájem také zdůrazňují ve svém komentáři k NOZ Petrov et al. (2019, s. 518)

V případě fyzického opatrovníka, který vykonává opatrovnictví jednomu opatrovanci, by dodržování výše uvedených povinností mělo být bez překážek a problémů. Veřejným opatrovníkem se na základě pravomocného rozhodnutí soudu stane obec, kde má opatrovanec bydliště. Již jsem zmínila, že v rámci přenesené působnosti výkon veřejného opatrovnictví vykonává obecní úřad nebo správní obvody obce, kde zpravidla jsou výkonem funkce pověřeni zaměstnanci těchto orgánů. Zde se sice nabízí otázka, zda v rámci pracovní doby a při větším počtu opatrovanců je možné, aby veřejný opatrovník tyto povinnosti zvládnul u všech opatrovaných dodržovat, ale není to tématem diplomové práce.

Ukázalo se, že praxe veřejných opatrovníků v jednotlivých obcích České republiky je odlišná. Na základě tohoto zjištění byla zpracována v rámci projektu *„Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy ČR pro období 2014 – 2019“*, Ministerstvem vnitra České republiky (dále jen MV ČR), metodika, podle které mají veřejní opatrovnictví postupovat. Jedná se pouze o doporučení, které v následujících podkapitolách popisují.

2.1 Jmenování do funkce veřejného opatrovníka

Obec se stane veřejným opatrovníkem na základě pravomocného rozhodnutí soudu o jmenování veřejným opatrovníkem a zároveň soud vystaví Listinu o jmenování opatrovníka, kterou se vůči třetím stranám opatrovník prokazuje a jedná jménem opatrovance. Listina o jmenování opatrovníka obsahuje název okresního soudu a název obce, která opatrovníkem byla jmenována. Obsahem listiny jsou také údaje o opatrovanci a vymezení rozsahu, v jakém ho soud omezil ve způsobilosti samostatně právně jednat a doba, na kterou způsobilost člověka omezil.

V případě, že je výkonem veřejného opatrovnictví pověřen zaměstnanec orgánu obce (obecního úřadu nebo správního obvodu), starosta nebo primátor písemně tohoto zaměstnance k výkonu funkce veřejného opatrovníka pověří a tímto písemným prohlášením se při zastupování opatrovaného prokazuje. Je vhodné, aby bylo zajištěno i zastupování jinou osobou pro případ čerpání řádné dovolené pověřeného opatrovníka nebo v případě dočasné pracovní neschopnosti pověřeného veřejného opatrovníka. V praxi se také ukázalo za přínosné, aby se zaměstnanec úřadu prokazoval služebním průkazem, který je opatřen jménem, příjmením a titulem zaměstnance, označením úřadu, který průkaz vydal, otiskem úředního razítka, podpisem vedoucího zaměstnance, dobou platnosti průkazu a fotografií zaměstnance. Velkým úskalím při prokazování funkce veřejného opatrovníka, je ze stran různých institucí (bankovních ústavů, orgánů činných v trestním řízení aj.), vyžadování občanského průkazu zaměstnance obce - veřejného opatrovníka. Jestliže je veřejný opatrovník vyzván k předložení občanského průkazu, tak je to za účelem ověření jeho totožnosti a porovnání údajů v průkazu zaměstnance, nikoliv proto, aby data zaměstnance úřadu byla dále zpracovávána a zveřejňována. Metodika (2019, s. 7) doporučuje veřejným opatrovníkům těmto institucím

sdělit výslovný nesouhlas s dalším nakládáním s těmito osobními údaji, ale osobně jsem se setkala s nerespektováním mé ochrany, kdy po předložení mého občanského průkazu a zadáním mých identifikačních údajů do systému, pracovnice bankovní společnosti disponovala s mým bankovníctvím a co více, navrhovala, abych opatrovancovo jmění spravovala rovněž přes mé bankovníctví.

2.2 Výkon funkce veřejného opatrovníka

Po jmenování do funkce veřejného opatrovníka a obstarání všech potřebných formálních náležitostí, začíná intervence s opatrovancem. Každý opatrovanec je individuální a každý má jiný, soudem určený rozsah omezení, každý má jiné specifické požadavky, jiné chování nebo duševní onemocnění, kvůli kterého byl ve svéprávnosti omezen. Nelze vykonávat funkci veřejného opatrovníka se všemi opatrovanci stejně.

Informace o opatrovanci lze čerpat ze soudního jednání, z usnesení, z rozsudku, případně si lze zažádat o zaslání znaleckých posudků z oblasti psychiatrie. Přesto je nezbytné navázat s opatrovancem čím jak nejdříve kontakt a zjistit jeho aktuální životní situaci. Mezi základní aktuální informace dle metodiky (2019, s. 18,19) patří informace o dokladech a jejich platnost, informace o bydlení opatrovance, informace o příjmech a výdajích opatrovance, zda je majitelem bankovního účtu, informace o movitém a nemovitém majetku, zda vlastní osobní automobil, informace o pracovním zařazení, informace o rodině a vztazích, informace o zdravotním stavu a lékářích, informace o pracovním zařazení, informace o poskytování sociálních služeb, informace o závazcích a dlužích, případně požádat místně příslušný soud o výpis z evidence exekucí nebo výpis z insolvenčního rejstříku, informace o zájmech a koníčcích, informace o přáních a potřebách.

Zmínila jsem, že zákon nerozlišuje fyzického opatrovníka od veřejného opatrovníka. Pro oba typy opatrovnictví jsou legislativně stanoveny jednotné povinnosti. Opatrovník má povinnost do dvou měsíců od svého jmenování vyhotovit, a jak uvádí § 485 NOZ i doručit soudu, soupis spravovaného jmění a vyúčtování správy, kam lze zahrnout zjištěné prvotní informace o opatrovanci. Rovněž zákon opatrovníkovi stanovuje soupis jmění a vyúčtování správy vyhotovit a zaslat opatrovnickému soudu každoročně vždy do 30. června. V praxi se do soupisu uvádějí informace především o výši příjmech a výši výdajů opatrovance, zda vlastní bankovní účet a jak jsou jeho výdaje hrazeny, informace o závazcích a dlužích, zda je uživatelem sociálních služeb, informace o jeho aktuálním zdravotním stavu, kdo je jeho ošetřujícím nebo odborným lékařem a informace o bydlení opatrovance.

Mezi další, legislativně stanoveny povinnosti pro fyzické a veřejné opatrovníky, je především projevovat o opatrovance skutečný zájem, udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení, dbát o jeho zdravotní stav, zajistit opatrovanci základní životní potřeby, chránit jeho zájmy a starat se o naplnění jeho práv. Přesto, dle zmíněné metodiky (2019, s. 20), by veřejný opatrovník při výkonu své opatrovnické funkce měl brát v potaz fakt, že není „pečovatelem“ či „chůvou“ opatrovance a není jeho rolí o opatrovance celodenně pečovat. Jeho rolí je především činit za opatrovance právní jednání, které co nejvíce umožní opatrovanci žít život podle jeho představ. Svou funkci by opatrovník měl vykonávat, pokud možno v souladu s vůlí opatrovance.

2.2.1 Pravidelný kontakt s opatrovancem

Udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení je zde chápáno jako udržovat s opatrovancem osobní kontakt, tj. komunikovat přímo. Přesný počet osobních setkání

s opatrovancem není definován v žádném zákoně a neuvádí ho ani zmíněná metodika, podle které se má veřejný opatrovník řídit. Dle metodiky (2019, s. 10) je důležitá přímá komunikace veřejného opatrovníka s opatrovancem, aby opatrovanec měl kontakt na svého opatrovníka, kterého může v případě potřeby kontaktovat. Na jednu stranu je metodikou zdůrazněno, že není rolí veřejného opatrovníka o opatrovance celodenně pečovat, ale na druhou stranu metodika doporučuje, aby měl opatrovanec na opatrovníka kontakt a v případě potřeby ho kontaktoval. Z osobní zkušenosti mohu tvrdit, že opatrovanec nerozlišuje, zda se jedná o pracovní den nebo víkend, zda opatrovnictví vykonávám v rámci pracovní doby nebo svého osobního volna. Nastavená pravidla většinou neakceptují a mou pomoc vyžadují kdykoliv. Jsou často přesvědčeni, že jim nahrazují osobu blízkou nebo příbuzného. V každém případě je nezbytné si při pomáhání stanovit hranice a vyvarovat se tak i syndromu vyhoření, což u pomáhajících profesích dochází velmi často. Jak uvádí Kopřiva (2016, s. 78), hlavním problémem při pomáhání je splývání, kdy pracovník bere záležitosti klienta příliš za svoje vlastní a tím trpí nejen pomáhající, ale celý proces pomáhání.

U opatrovanců, kteří žijí v přirozeném prostředí (v ubytovně, v bytě), k pravidelnému spojení dochází např. při vyplácení kapesného, tj. peněz na osobní potřebu a stravu, kdy opatrovanec dochází pro finanční prostředky na úřad. Doporučuje se navštěvovat opatrovance i v jeho domácnosti, a to z hlediska kontroly stavu domácnosti nebo případného zneužívání ze strany spolubydlících či jiných osob. Z praxe mohu potvrdit, že pro veřejného opatrovníka při výkonu své funkce je snazší, když je opatrovanec umístěn v pobytové sociální službě nebo zdravotnickém zařízení, kde má zajištěnou celodenní péči a dohled. Přesto je metodikou doporučeno navštívit opatrovaného v pobytové službě osobně minimálně

1 x za 3 měsíce, a to i v případě, že opatrovanec není schopen komunikace a přítomnost veřejného opatrovníka nevnímá. Osobní návštěva je nezbytná z důvodu zjištění podmínek pro žití v zařízení a vyhodnocení možného zneužívání ze strany jiných uživatelů služeb nebo personálu. (MV ČR, 2019, s. 10)

2.2.2 Dbát o zdravotní stav opatrovance

Další povinnosti veřejného opatrovníka při výkonu své funkce je dbát o zdravotní stav opatrovance. V praxi to neznamena, že bude o opatrovance sám opatrovník pečovat nebo ho k léčbě nutit, příp. ho doprovázet s každou nemocí k lékaři, ale postarat o to, aby opatrovanec měl adekvátně zajištěnou např. pečovatelskou službu, pokud není schopný se v běžných činnostech postarat o sebe sám nebo obstarat péči o domácnost. Není-li schopen si sám obstarat léky, je vhodné zajistit zdravotnickou službu, jako je např. agentura domácí zdravotní péče. Pokud se jedná o opatrovance umístěného v pobytové sociální službě, je péče zajištěna odborným personálem. K zajištění zdravotní péče veřejný opatrovník vytváří podmínky pro to, aby opatrovanec mohl individuální léčebný postup dodržovat. To znamená, že např. hospodaří s majetkem opatrovance tak, aby měl opatrovanec dostatek finančních prostředků na nákup léků, příp. uhradil tyto náklady, pokud k tomu opatrovanec není způsobilý. (tamtéž, 2019, s. 11)

2.2.3 Zajištění základních životních potřeb

Veřejný opatrovník při převzetí funkce veřejného opatrovníka zjišťuje základní informace o opatrovanci, a v případě potřeby zajišťuje životní potřeby, které jsou nezbytně nutné pro řešení. Mezi nejčastější oblasti, které veřejní opatrovníci řeší, spadají tyto činnosti:

- zajištění osobních a jiných dokladů (občanský průkaz, kartu pojištěnce, rodný list, průkaz na městskou hromadnou dopravu, nájemní smlouvy, rozsudek o stanovení výživného, rozsudek o rozvodu manželství)
- zajištění jídla a jiných potřeb (vyplácení finančních prostředků na nákup potravin, léků, ošacení, obuvi a jiných nezbytných věcí)
- zajištění bydlení (hledání bydlení formou bytu, podnájmu, ubytovny nebo odpovídající sociální službu)

V případě, že opatrovanec vlastní nemovitost, podílí se veřejný opatrovník na prostém spravování této nemovitosti a při složitějších právních jednání, jako např. prodej nemovitosti, je vhodné, aby tuto záležitost řešil v součinnosti s odborníky na tuto oblast a se souhlasem soudu. (MV ČR, 2019, s. 20)

2.2.4 Správa jmění opatrovance

Je-li veřejný opatrovník na základě rozhodnutí soudu také jmenován jako správce jmění opatrovance, což jsem se v praxi setkala u každého opatrovance, je povinností opatrovníka spravovat jmění opatrovance s péčí řádného hospodáře. Není ale povinností dbát na rozmnožení jeho jmění. V souladu s legislativou opatrovník vyhotovuje každoročně vyúčtování správy jmění opatrovance, do které lze zahrnout běžné hospodaření s majetkem opatrovance. (tamtéž, s. 21)

Pro veřejné opatrovníky v současné době neexistuje jednotný předpis, který by definoval, jakým způsobem mají vést účetnictví, jakým způsobem mají za opatrovance přebírat důchod či jiné příjmy, zda příjmy ukládat na depozitní účet opatrovníka nebo na konkrétní účty opatrovance. Pro tyto případy by měla mít obec zpracovány vnitřní směrnice pro vedení

pokladny, pravidla pro zacházení s hotovostí, vymezení kompetencí a odpovědnosti za finanční prostředky opatrovanců. (tamtéž, s. 21, 22)

2.2.5 Zastupování při právním jednání za opatrovance

Nejčastějším úkonem při realizaci funkce veřejného opatrovníka je zastupování v právním jednání. Ani zde legislativa nerozlišuje, zda za opatrovaného jedná fyzický opatrovník nebo veřejný. Pro všechny platí stejná ustanovení. Je ovšem nezbytné rozdělit jednání na běžná a neběžná. Rozdíl spočívá v charakteru jednání nebo rozhodnutí.

Běžná jednání jsou taková, která veřejný opatrovník může činit i bez schválení soudem. U neběžných právních jednání je nutnost schválení soudem a NOZ konkrétně stanovuje, která právní jednání nejsou, a která právní jednání jsou podmíněna schválením. Mezi běžná právní jednání, nepodléhající schválení soudu lze dle zákona zařadit:

- běžnou správu jmění
- nakládání s majetkem opatrovance v hodnotě převyšující jednu třetinu opatrovancova majetku, když tato třetina představuje jen nepatrnou hodnotu
- nakládání s majetkem opatrovance v hodnotě převyšující jednu polovinu opatrovancova majetku, když tato polovina představuje jen nepatrnou hodnotu a nejedná se zároveň o věc, která je pro opatrovance věci zvláštní oblíbenosti
- rozhodování o zásazích do integrity opatrovance bez závažných následků

Mezi právní jednání, která podléhají schválení soudu dle zákona patří:

- souhlas opatrovníka se změnou osobního stavu opatrovance
- nabytí nemovité věci pro opatrovance nebo podíl na ní, ani zcizení či zatížení opatrovancovy nemovité věci či podílu na ní

- uzavření smlouvy zavazující opatrovance k trvajícím nebo opakovanému plnění na dobu delší než tři roky
- odmítnutí dědictví nebo plnění na pozůstalosti
- nabytí obchodního závodu pro opatrovance, podílu na obchodním závodu nebo podílu na právnické osobě, ani zcizení nebo zatížení tohoto majetku, ledaže se jedná o nabytí účastnických nebo podobných cenných papírů zajišťujících běžný výnos
- přijetí nebo poskytnutí půjčky, úvěru nebo jiné jistoty
- zavázání opatrovance k bezúplatnému plnění jiné osoby, ledaže se jedná o dar poskytnutý k obvyklé příležitosti podle zásad slušnosti v přímém rozsahu a opatrovanec je schopen úsudku a projevil s darem souhlas
- nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě převyšující částku odpovídající pětinásobku životního minima jednotlivce
- nabytí nebo zcizení majetku převyšující jednu polovinu opatrovancova majetku, ledaže tato polovina představuje hodnotu jen nepatrnou, nejedná-li se o věc, která je pro opatrovance věci zvláštní obliby
- zásazích do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků

V praxi se často setkávám, že opatrovanec jedná samostatně, i přesto, že ví, že nemůže bez vědomí opatrovníka podepsat žádnou smlouvu. Nejčastěji se jedná o koupi telefonu a podepsání mobilního tarifu s telekomunikačním dodavatelem. Při podpisu smlouvy se opatrovanec legitimuje občanským průkazem, kde nemá uvedeno, že se jedná o osobu omezenou ve svéprávnosti a většinou na prodejce působí věrohodně, proto prodejce nemá pochybnosti ani o platební neschopnosti tohoto zákazníka. Což ve většině případů u opatrovanců je, jelikož díky svému

onemocnění jsou většinou invalidními důchodci bez možnosti zvýšit si příjem zaměstnáním nebo jsou to osoby závislé na státní sociální podpoře.

V případě, že učinil opatrovanec takové právní jednání, ke kterému nebyl způsobilý a veřejný opatrovník nebo samotný opatrovanec se domnívá, že by mu to mohlo způsobit újmu, je potřeba, jak to doporučuje metodika (2019, s. 24), a ostatně je to dáno také legislativně v § 65 NOZ, namítnout neplatnost právního jednání ze strany veřejného opatrovníka. Námitka se činí vůči druhé straně a v případě, že druhá strana námitce nevyhoví, je potřeba se obrátit na příslušný okresní soud.

V první kapitole jsem pro pochopení tématu veřejného opatrovnictví uvedla legislativní ukotvení, v jakém rozsahu a na základě jakých zjištění lze dospělou osobu omezit ve svéprávnosti a stanovit mu tak opatrovníka. U všech opatrovanců, kterým jsem pověřena funkcí veřejného opatrovníka, se projevuje duševní onemocnění ať už vrozené nebo získané. Většinou se jedná o poruchy způsobené užíváním omamných návykových látek, o poruchy schizotypálního typu. Vzhledem k narůstajícímu počtu opatrovanců s různou duševní poruchou, si průběžně znalosti a dovednosti o formách duševních poruch doplňuji samostudiem. Pro lepší představivost, s jakými opatrovanci veřejný opatrovník při výkonu své funkce přichází do styku, vnímám potřebné zařadit následující podkapitolu.

2.3 Opatrovanec s duševní poruchou

Zmínila jsem, že duševní porucha se definuje jako zřetelná odchylka od duševního zdraví. Duševní porucha u dospělého jedince je důvod, proč soud přistoupí k omezení ve svéprávnosti. Opatrovancům, kteří se s duševní poruchou již narodili, možná ani nepřipadá, že mají zřetelnou odchylku od osob duševně zdravých. Má domněnka pramení z vlastní zkušenosti, protože intervence s těmito klienty je pro mne snazší

než u opatrovanců, kteří duševně onemocněli v průběhu svého života. Hůř se pracuje s klienty, kteří si nemoc nechtějí přiznat a jsou přesvědčeni, že jsou zdraví a jakoukoliv spolupráci a pomoc odmítají. Proto také v současné době přibývá opatrovanců, kde by soud mohl jmenovat opatrovníkem příbuzného nebo opatrovanci blízkou osobu, ale péče a starost o ně je natolik vysilující a psychicky náročná, že opatrovnictví odmítnou. Veřejný opatrovník svou funkci odmítnout nemůže a je jen na něm, jakým způsobem svou funkci pojme, zda si bude své dovednosti a znalosti v oblasti duševních poruch rozšiřovat.

Metodika pouze doporučuje veřejným opatrovníkům, aby měli alespoň základní znalosti k duševním poruchám, se kterými se nejčastěji opatrovník setkává. Jsou to duševní poruchy a poruchy chování, které jsou tříděné z platné 10. revize Mezinárodní statistické kvalifikace duševních poruch a přidružených zdravotních problémů (dále jen MKN) a lze zde zahrnout všechny etapy psychických poruch, anomálií, nemocí, úchylek a reakcí. Jsou označeny písmenem F (F00-F99). Dle MKN mezi duševní poruchy a poruchy chování patří např. tyto základní skupiny psychiatrických diagnóz:

- organické duševní poruchy, včetně symptomatických
- poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek
- schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy
- mentální retardace (Juríčková et al., 2014, s. 35, 36)

Organické duševní poruchy, včetně symptomatických jsou velmi rozsáhlou skupinou duševních poruch. Jedná se např. o demence u Alzheimerovy nemoci nebo Vaskulární demenci, kterou lze definovat jako následek mozkových infarktů způsobených cévní chorobou. (tamtéž, s. 45)

Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek jsou velmi častou diagnostikovanou poruchou na základě užívání psychoaktivních látek, nejčastěji v ČR je to alkohol. U pokročilého alkoholismu přichází v úvahu posouzení způsobilosti k právním úkonům zejména ve vztahu k majetkovým hodnotám. (tamtéž, 2014, s. 46)

Schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy jsou obecně definovány jako deformace myšlení a vnímání. Jedná se o závažné duševní onemocnění, které významně narušuje schopnost nemocného vnímat správně podněty z okolí, myslet, chovat se a jednat v běžném životě přiměřeně. Toto onemocnění má většina opatrovanců, kterým vykonávám funkci veřejného opatrovníka. Další diagnózou jsou schizoafektivní poruchy, u kterých můžou být afektivní složky depresivního, manického či smíšeného typu. (tamtéž, 2014, s. 46)

Mentální retardace jsou závažnou poruchou osobnosti, kdy se jedná o stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje. Je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je řečové, motorické, poznávací a sociální schopnosti. (tamtéž, 2014, s. 43, 44)

Ať už se jedná o jakékoliv duševní onemocnění nebo jiný handicap, je potřeba s každým opatrovancem pracovat a jednat individuálně a rovněž k tomu přizpůsobovat způsob komunikace.

2.4 Komunikace s opatrovancem

V sociologickém slovníku Jandourek (2007, s. 128) uvádí, že komunikace (*communication*) je proces předávání informací mezi lidmi, při kterém je sdělení předáváno mezi „odesílatelem“ a „příjemcem“. V našem případě se jedná o komunikaci mezi veřejným opatrovníkem

a opatrovancem - klientem, kdy veřejný opatrovník je zaměstnancem veřejné správy a jak uvádí Heger (2012, s. 143), představitelé veřejné správy používají specifické komunikační prostředky a specifický jazyk, který může být pro občany někdy nesrozumitelný.

Dle metodiky MV ČR (2019, s. 10) jsou veřejným opatrovníkům doporučeny dodržovat zásady efektivní komunikace s opatrovanci a dávat jim jednoduché a srozumitelné otázky, nezahlcovat je informacemi a aktivně jim naslouchat. Za účelem efektivní komunikace s lidmi s duševní poruchou je rovněž doporučeno navštívit odborné kurzy na téma komunikace s lidmi s duševní poruchou, ale dle Špatenkové, Králové (2009, s. 7) se základní pravidla efektivní komunikace mohou naučit všichni. Není na tom nic složitého, ale umění správné komunikace vyžaduje určité předchozí zkušenosti, vědomosti, dovednosti a vlastně celoživotní učení.

2.5 Ukončení funkce veřejného opatrovníka

Délku výkonu opatrovnictví nelze odhadnout. Legislativně k ukončení funkce veřejného opatrovníka může dojít na základě rozhodnutí soudu, který člověku navrátí svéprávnost, nebo soud jmenuje opatrovníka nového nebo z důvodu smrti opatrovance. V případě úmrtí opatrovance, veřejný opatrovník nadále opatrovnictví nevykonává a nemá povinnost za opatrovance vypravovat pohřeb. V případě změny veřejného opatrovníka, je vhodné novému opatrovníkovi předat spisovou dokumentaci, poskytnout konečné vyúčtování správy jmění a všechny příslušné podklady (jejich kopie), které jsou důležité pro další zastupování opatrovance. V případě ukončení funkce opatrovníka je veřejný opatrovník povinen vyhotovit a doručit soudu (opatrovnické, dědické oddělení) i opatrovanci, konečné vyúčtování správy jmění. (MV ČR, s. 26)

Také při ukončení funkce opatrovníka legislativa nerozlišuje, zda se jedná o fyzického nebo veřejného opatrovníka. Z praxe jen mohu zmínit rozdíl při úmrtí opatrovance, kdy fyzický opatrovník může zemřelému opatrovanci vypravit pohřeb a náklady na pohřeb zahrnout do dědického řízení. Veřejný opatrovník po úmrtí opatrovance s finančními prostředky již nesmí disponovat, a pokud není nikdo, kdo by opatrovanci vypravil pohřeb, obec je povinna zajistit pohřbení a jedná se o tzv. sociální pohřeb, který je hrazen ze státního rozpočtu.

Kapitolu jsem věnovala institutu veřejného opatrovnictví, protože s tématem diplomové práce úzce souvisí. Stručně jsem popsala, za jakých podmínek dochází ke jmenování veřejného opatrovníka a za jakých podmínek lze výkon veřejného opatrovníka ukončit. Zmínila jsem základní povinnosti veřejného opatrovníka, vnímala jsem za důležité popsat a přiblížit formy duševních chorob, protože jsou to nejčastější diagnózy opatrovanců.

Vezmeme-li v úvahu, že funkci opatrovníka může vykonávat příbuzný opatrovanci nebo osoba opatrovanci blízká, která je často nevzdělaná, můžeme veřejné opatrovnictví vnímat jako činnost, která nevyžaduje zvláštní kompetence. V současné době není legislativně ukotveno, jaké kvalifikační předpoklady a kompetence by veřejný opatrovník měl mít. Kompetence jsou tématem diplomové práce, proto v následující kapitole se kompetencím blíže věnuji.

3 Kompetence

Sociologický slovník pojem „kompetence“ definuje jako schopnost zvládnout nějakou činnost nebo situaci, popř. schopnost zařadit nové poznatky do širšího kontextu. Formální kompetence je dána sociální rolí jedince bez ohledu na jeho reálné schopnosti. Jazyková kompetence je schopností používat jazyk, kulturní kompetence je schopností orientovat se ve své vlastní kultuře. Odborná kompetence souvisí s odbornou zdatností jedince, tedy odborníka – experta, jenž díky svému vzdělání a zkušenosti dokáže efektivně a spolehlivě dělat věci, které běžní lidé dělat neumí. Zpravidla musí mít velké množství vysoce kvalitních speciálních informací, postupů, strategií a dovedností. (Jandourek, 2007, s. 80, 125)

V oblasti vzdělávání a řízení lidských zdrojů je pojem „kompetence“ dle Průchy a Vetešky (2014, s. 157, 158) jednoznačně upřednostňován před pojmy dovednosti, schopnosti, způsobilost apod. Svým rozsahem jako jediný ze zavedených pojmů pokrývá jak dovednosti, tak i schopnosti. Podle Liessmanna (2015, s. 39, 40) nejde jen o dovednosti a schopnosti, ale rozhodující je i pohotovost, postoj, v němž jde o kontrolu a řízení vnitřních pohnutek, sociálního chování a volných intencí s cílem umět „užívat“ řešení problémů, ať už to znamená cokoliv.

Dále Průcha a Veteška (2014, s. 158) kompetence z psychologického hlediska přiřazují k vlastnostem osobnosti, zejména však schopnostem a jim odpovídajícím dovednostem a vědomostem, které ve svém komplexu jejich nositeli umožňují úspěšně vykonávat náročnou činnost v nepředvídatelně se měnících situacích a tím zastávat více sociálních a pracovních pozic a rolí v průběhu životní kariéry.

Životní kariéra jedince, je podle Dvořákové et al., (2014, s. 49) postavena na kategorii kvalifikace. Formování kvalifikace souvisí s kompetencí profesní

a kompetencemi klíčovými, na které působí např. znalosti, schopnosti, zkušenosti, získané a rozvíjené dovednosti.

Belz a Siegrist (2011, s. 166, 167) klíčové kompetence charakterizují jako spektrum kompetencí přesahující hranice jednotlivých odborností, jako výraz schopnosti člověka chovat se přiměřeně situaci, v souladu sám se sebou – tedy jednat kompetentně. Potenciálem k disponování kompetencemi je individuální kompetence k jednání, která se vyvíjí ze spolupůsobení sociální kompetence, kompetence ve vztahu k vlastní osobě a kompetence v oblasti metod. Sociální kompetencí se dle zmíněných autorů rozumí schopnost týmové práce, schopnost čelit konfliktním situacím, komunikativnost a kooperativnost. Kompetencí ve vztahu k vlastní osobě se rozumí vědomé rozvíjení vlastních hodnot a lidského obrazu, schopnost reflexe vůči sobě, být svým vlastním manažerem, schopnost posuzovat sám sebe a dále se rozvíjet, kompetentní zacházení se sebou samým, tj. nakládání s vlastní hodnotou. V podnikovém vzdělávání se nejvíce pozornosti věnuje kompetencí v oblasti metod, kde se rozumí, vypracovávat tvořivé, neortodoxní řešení (jít mimo vyšlapané cesty), strukturovat a klasifikovat nové informace, poznávat souvislosti, dávat věci do kontextu, zvažovat šance a rizika, kriticky přezkoumávat v zájmu dosažení inovací a plánovitě, se zaměřením na cíl uplatňovat odborné znalosti.

V oblasti formování a dalšího rozvíjení klíčových kompetencí je v požadavcích celoživotního učení postupně doplňována také o rozvíjení profesních kompetencí, a to částečně, jak uvádějí Dvořáková et al. (2014, s. 53), již v rámci všeobecného vzdělávání a dominantně v profesní přípravě a dalším profesním vzdělávání.

Podle Mužíka (2012, s. 25) je další profesní vzdělávání vázáno zpravidla na profesi, resp. pracovní pozici a role dospělého, a tím i na jeho

ekonomickou aktivitu. Podstatou je udržování optimálního souladu mezi kvalifikací subjektivní - reálná způsobilost jednotlivce a objektivní kvalifikaci - nároky na výkon konkrétní pozice či profese.

Výkon profese veřejného opatrovnictví spadá pod státní správu. Nařízení vlády o katalogu prací ve veřejných službách a správě č. 222/2010 Sb., pouze stanovuje zařazení prací do platových tříd dle složitosti, odpovědnosti a druhu povolání. Veřejný opatrovník – jako referent společné státní správy a samosprávy je zařazen do 4 - 16 platové třídy. V praxi jsem se setkala s různým zařazením veřejných opatrovníků do platových tříd. Nejčastěji v osmé, deváté a jedenácté platové třídě. Veřejní opatrovníci by měli mít od 1. 1. 2023 jednotné zařazení do 11. platové třídy, a to na základě nařízení vlády č. 444/2022 Sb., kterým se mění zmíněný katalog prací – nařízení vlády č. 222/2010 Sb.

K platové třídě dle § 123 zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce (dále jen ZP), přísluší také platový stupeň dle dosažené doby praxe. Do doby praxe sedle § 4 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, započítává výkon práce, pro kterou jsou potřebné znalosti stejného nebo obdobného zaměření jako pro výkon požadované práce. V jakém oboru má mít veřejný opatrovník potřebné znalosti a stupeň dosaženého vzdělání, katalog prací ani jiný právní předpis nedefinuje. Proto se v praxi mezi veřejnými opatrovníky setkávám nejen s různým zařazením do platové třídy, ale s různou odbornou kvalifikací.

V druhé kapitole diplomové práce jsem uvedla, jaké jsou povinnosti opatrovníka, v jakých oblastech opatrovník opatrovance nejen zastupuje, ale také v jakých možných oblastech mu poskytuje podporu, ať už se jedná o zajištění základních potřeb, správu jmění nebo dbát o jeho zdravotní stav. Podle Faltysové (2019, s. 8) by pak veřejný opatrovník měl mít multioborové

vysokoškolské vzdělání pro případ, že opatrovanec potřebuje podporu psychologa, právníka, ekonoma, odborníka na investice či realitního makléře. Měl by veřejný opatrovník splnit tyto odborné předpoklady?

Diplomovou práci jsem zaměřila na cíl zjistit, jaké profesní kompetence jsou u pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví a v jakých oblastech si své dovednosti a vzdělání rozšiřují. Proto vnímám za nezbytné následující podkapitolou přiblížit, jaké podmínky pro výkon veřejného opatrovníka, jakožto referenta státní správy a samosprávy, jsou legislativně stanoveny.

3.1 Kompetence veřejného opatrovníka

Referent státní správy a samosprávy – tedy úředník územního samosprávného celku (dále jen ÚSC), dle zákona č. 312/2002 Sb., zákon o úřednících ÚSC a o změně některých zákonů (dále jen ZÚ ÚSC), musí splňovat podmínku, že je fyzickou osobou, která dosáhla věku 18 let, a která je státním občanem České republiky, popřípadě je fyzickou osobou, která je cizím státním občanem a má v České republice trvalý pobyt. Dále legislativa stanovuje, že úředník ÚSC musí být způsobilý k právním úkonům, být bezúhonný, ovládající jednacím jazyk a splňovat další předpoklady pro výkon správních činností stanovené právním předpisem.

Legislativa stanovuje, že úředník ÚSC je povinen dodržovat ústavní pořádek České republiky, dodržovat právní předpisy vztahující se k práci jím vykonávané, jednat a rozhodovat se nestranně bez ohledu na své přesvědčení a zdržet se při výkonu práce všeho, co by mohlo nestrannost při rozhodování ohrozit. Je také povinen pracovat svědomitě a řádně podle svých sil, znalostí a schopností, kvalitně, hospodárně a včas plnit úkoly a plně využívat pracovní dobu. Povinností úředníka je také prohlubovat si kvalifikaci účastí na vstupním vzdělávání a průběžném vzdělávání a dále také účastí na přípravě a ověření zvláštní odborné způsobilosti (dále jen

ZOZ). Výkon funkce veřejného opatrovnictví spadá pod výkon správních činností a tím je povinností veřejného opatrovníka ZOZ prokázat.

3.1.1 Odborná způsobilost veřejného opatrovníka

Odborná způsobilost je také podmínkou pro získání služebního nebo pracovního poměru na dobu neurčitou. Dle zákona o úřednících je možné prokázat odbornou způsobilost krom složením zkoušky ZOZ z dané správní činnosti, také získáním osvědčení o uznání rovnocennosti, a to dle vyhlášky č. 511/2002 Sb., o uznání rovnocennosti vzdělání úředníků ÚSC. Žádost o uznání rovnocennosti vzdělání lze podat u úředníků, kteří získali vzdělání v bakalářských nebo magisterských studijních programech stanovených prováděcím právním předpisem ze seznamu studijních programů a oborů. Vzdělání se posuzuje dle vyhlášky č. 304/2012 Sb., případně zmíněné vyhlášky č. 511/2002 Sb., o uznání rovnocennosti vzdělání úředníků ÚSC, kde je stanoveno, že za rovnocenné vzdělání se považuje takové vzdělání, které je rovnocenné příslušnému vzdělávacímu programu pro prohlubování kvalifikace podle zákona o úřednících. K žádosti se dokládají doklady o absolvování studia a doklady o obsahu a rozsahu studia – sylaby relevantních předmětů, které musí konkrétně dokladovat, že obsahem studia a rozsahem legislativních předpisů tvoří náplň správní činnosti. Rovnocennost vzdělání také můžou poskytnout osvědčení o absolvování akreditovaných kurzů, které rovněž musí být v náležitém rozsahu s náležitým obsahem, a navíc musí být zakončené úřednickou zkouškou. (Metodické doporučení k činnosti ÚSC, 2016, s. 13, 22, 24)

Dle vyhlášky č. 512/2002 Sb., o ZOZ úředníků ÚSC je ověření ZOZ zkouškou ze dvou částí, kde se ověřují znalosti z obecné části a znalosti ze zvláštní části. Zkouška se skládá nejprve z písemné zkoušky.

Po úspěšném vykonání písemné zkoušky je možné postoupit ke zkoušce ústní.

K přípravě a ověření znalostí ZOZ úředníka přihlašuje jeho přímý nadřízený do 6 měsíců od vzniku pracovního poměru nebo do 3 měsíců, kdy úředník začal správní činnosti vykonávat a nemá pro danou správní činnost odbornou způsobilost. Úředník ÚSC bez odborné způsobilosti může správní činnost vykonávat nejdéle 18 měsíců od vzniku pracovního poměru a náklady na přípravu a ověření znalostí ZOZ nese územní samosprávný celek, náklady spojené s opakováním zkoušky nese úředník. (Chmelová Dalajková, 2022, s. 113, 114)

Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že okruh otázek pro ověření znalostí z problematiky veřejného opatrovnictví a potřebnost znalostí všech předpisů pro výkon veřejného opatrovníka, je velmi rozsáhlý. Pro přiblížení náročnosti zkoušky ZOZ pro výkon veřejného opatrovnictví uvádím v příloze diplomové práce pod č. 1. Seznam právních předpisů k výkonu zkoušky ZOZ z veřejného opatrovnictví.

3.1.2 Průběžné vzdělávání veřejného opatrovníka

Také veřejný opatrovník v rámci celoživotního učení v oblasti formování a rozvíjení svých kompetencí by si měl postupně doplňovat dalším vzděláváním i profesní kompetence, a to na základě studováním již zmíněných platných právních předpisů, příp. dalších dokumentů, které s výkonem opatrovnické funkce souvisí, např. ve věci příspěvku na péči, příspěvku na bydlení, mimořádné okamžité pomoci, příspěvku na živobytí, dávky pomoci v hmotné nouzi a jak dále doporučují ve své publikaci Juríčková et al., (2014, s. 91), průběžně se informovat také u zkušených veřejných opatrovníků. V praxi na sociálních sítích existují skupiny veřejných opatrovníků, kde se o legislativních změnách navzájem

veřejní opatrovníci informují a společně problematiku veřejného opatrovnictví sdílejí, případně se radí s řešením vzniklých problémů s opatrovanci.

Veřejný opatrovník jako úředník ÚSC, má legislativně ukotvenou povinnost v § 17 ZÚ ÚSC prohlubovat si kvalifikaci na základě sestaveného vzdělávacího plánu v rozsahu nejméně 18 pracovních dnů po dobu následujících třech let. V jakých oblastech si veřejní opatrovníci svou kvalifikaci prohlubují, je předmětem výzkumného šetření této diplomové práce.

3.1.3 Další předpoklady veřejného opatrovníka

Výhodou veřejného opatrovníka je, když je obdařen také osobnostními předpoklady a vlastnostmi, jako je empatie, autorita (nastavení pravidel versus nadvláda), všestrannost, umění rychle se rozhodnout, umění nést zodpovědnost, zachovat vlastní identitu, umění oddělit pracovní život od osobního, psychickou vyrovnanost s fungujícím rodinným zázemím, umění jednat s nadhledem. Vzhledem k náročnosti a sociálnímu zaměření obsahu výkonu funkce veřejného opatrovníka metodika (2019, s. 34, 35) dále doporučuje kromě zmíněných předpokladů i tyto předpoklady profesní:

- Vyšší odborné vzdělání získané v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, humanitní a sociální práci, charitativní a sociální činnost, sociálně – právní činnost
- Vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální péči, sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální patologii, právo, speciální pedagogiku
- Absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů – akreditaci uděluje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

3.2 Kumulovaná funkce veřejného opatrovníka

Je běžné, že funkci veřejného opatrovníka úředník vykonává i s jinou pracovní nebo správní činností. Veřejné opatrovnictví je svou povahou nejbližší k sociální práci, a proto v praxi nejčastěji veřejného opatrovníka vykonává sociální pracovník. V mnoha případech jsou současně pověřeni k výkonu sociální práce u těch samých osob, jimiž vykonávají opatrovnictví. Dle Urbancové (2015, s. 24, 25) se pak stává, že v oddělování sociální práce a opatrovnictví dochází ke zmatku a oddělovat sociální práci a opatrovnictví je nezbytné. Zejména ze spisové dokumentace musí být jasné rozlišení mezi úkony opatrovnictví a úkony sociální práce, a to mj. i proto, že opatrovnictví podléhá kontrole ze strany soudu, výkon sociální práce pak orgánu oprávněnému ke kontrole výkonu této činnosti. V souvislosti s výkonem činnosti sociální práce je sociální pracovník dle § 93 ZSS, povinen vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, což veřejnému opatrovníkovi tato povinnost není legislativně ukotvena.

Nezbytnost oddělení veřejného opatrovnictví od sociální práce je uvedeno také v Základních informacích pro obce jako veřejné opatrovníky (2016, s. 30), kdy se jedná o jasně oddělené role a kompetence veřejných opatrovníků a sociálních pracovníků. Role veřejného opatrovníka by měla spočívat v zajištění a dohledu potřebné podpory ze strany sociálních služeb a dle metodiky (2019, s. 34) by veřejný opatrovník při zjištění potřeby výkonu činností sociální práce měl případně se sociálními pracovníky spolupracovat. Formulace sociální práce dle Úlehly (2005, s: 24) je: *„Sociální práce je to, co dělá sociální pracovník. Zbývá už jen otázka, kdo je sociální pracovník.“*

3.3 Sociální pracovník ve funkci veřejného opatrovníka

Argumentem, proč pro kumulaci funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka nejčastěji dochází, vysvětluje Faltysová (2019, s. 8) tím, že opatrovanec potřebuje podporu sociálního pracovníka k zajištění svých potřeb a vyřešení své nepříznivé situace, proto často jsou pozice veřejného opatrovníka obsazována sociálním pracovníkem, který má odbornou kvalifikaci pro sociální práci.

Sociální práci je dle Levické a Mrázové (2004, s. 144) potřeba brát komplexně, jelikož každý klient potřebuje podporu v jiné oblasti a sociální pracovník by měl mnohdy zastávat roli terapeutickou, poradenskou nebo advokátní. Sociální pracovník v České republice, v zákoně č. 108/2006, Zákon o sociálních službách Sb., (dále jen ZSS) je definován jako pracovník vykonávající sociální šetření, zabezpečující sociální agendy, včetně řešení sociálně – právních problémů, poskytující sociální poradenství a sociální rehabilitaci, poskytující krizovou pomoc, depistážní činnost, odborné činnosti v zařízeních služeb sociální prevence, provádějící analytickou a koncepční činnost v sociální oblasti. (Matoušek, 2008, s.201)

Podle Úlehly (2005, s. 24) sociálním pracovníkům, stejně jako sociální práci, stačí tři opěrné body. Prvním bodem jsou předpisy, zákony, možnosti a povinnosti z nich vyplývající, tedy normy, které jsou stejně závazné, ať už jsou psané či nepsané. Druhým bodem jsou způsoby chování, myšlení, jednání postoje, přání, názory, styly života, které z člověka činí klienta. Třetím bodem je profesionální odbornost pracovníka.

3.3.1 Odborná způsobilost sociálního pracovníka

Legislativně je ukotveno v § 110, ZSS, že odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího akreditovaného programu v oborech vzdělávání

zaměřených na sociální práci, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, charitativní a sociální práci, sociální práci, sociálně právní činnost, nebo vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální politiku, sociální práci, sociální pedagogiku, sociální patologii, sociální péči nebo speciální pedagogiku.

Také výkon sociální práce dle vyhlášky č. 512/2002 Sb., o ZOZ úředníků ÚSC spadá do správních činností, proto je povinnost sociálního pracovníka - úředníka ÚSC účastnit se na přípravě a ověření zvláštní odborné způsobilosti.

3.3.2 Průběžné vzdělávání sociálního pracovníka

Sociální pracovník má legislativně ukotvenou v § 111, ZSS povinnost si dál upevňovat, obnovovat a doplňovat kvalifikaci, kterou mu je zaměstnavatel povinen zajistit v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok a to formou specializačních vzdělávání zajišťovaných vysokými školami a vyššími odbornými školami navazující na získanou odbornou způsobilost povolání sociálního pracovníka nebo formou účasti v kurzech s akreditovaným programem, odborných stáží, účasti na školících akcích, účasti na konferencích.

Vezmeme-li v úvahu, že sociální pracovník, který zároveň vykonává funkci veřejného opatrovníka, spadá do stání správy a samosprávy, řídí se také ZÚ ÚSC a má dále povinnost si průběžně prohlubovat, specializovat a aktualizovat své dovednosti také jako úředník, kdy časový rozvrh je nejméně 18 pracovních dnů po dobu následujících 3 let na základě sestaveného vzdělávacího plánu. Což v praxi znamená, že má dvojí povinnost.

3.3.3 Další předpoklady sociálního pracovníka

Podle Klimentové (2013, s. 19) by sociální pracovník, krom odborných znalostí a dovedností z oblasti sociální práce a širokého všeobecného vzdělání, měl mít také ochotu zapojit se do společenského dění, mít kultivovaný způsob komunikace, ctnosti dobrého člověka (poctivost, pracovitost, pravdomluvnosti a další). Měl by mít zralou osobnost, citově vyrovnanou a odolnou pro emocionální bouře. Dalšími předpoklady, jsou tvořivost a flexibilita, schopnost empatie, opravdovosti a vřelosti, životní optimismus, vlastní životní zkušenosti a chápající zázemí.

Podle Nečasové (2019, s. 122,123) sociální pracovník musí mít v sobě nějakou jiskru a ochotu zabývat se i problémy, které mnozí ani nechtějí vidět, a vnímat ve svých klientech takový ten základ lidství. Taky by měl mít trošku talent, musí mít rád lidi a ochotu v těch druhých i v sobě objevovat to dobré, a stavět na tom. Dobrý pomáhající profesionál by měl být vyzrálou osobností – vyzrávání osobnosti a práce na osobním růstu je celoživotním úkolem sociálního pracovníka.

Pracovník pověřený výkonem funkce veřejného opatrovníka se krom právních předpisů potřebných k výkonu své funkce řídí především zákonem o úřednících ÚSC. Účelem novelizace tohoto zákona bylo přispět ke zvýšení kvality výkonu veřejné správy ÚSC plnou profesionalizací jejich úředníků, čili zvýšit nároky na odbornost zaměstnanců veřejné správy. Podle Mužíka (2012, s. 173, 175) prostředkem k dosažení vyšší úrovně úředníků ÚSC, je zejména rozšířený systém jejich vzdělávání, který zahrnuje vstupní vzdělávání, již zmíněné průběžné vzdělávání a zmíněna příprava a ověření zvláštní odborné způsobilosti.

Pro správné fungování každé organizace patří také personální zajištění, které Mondy (2014, s. 26) charakterizuje zajištěním správného počtu

zaměstnanců s odpovídajícími dovednostmi. Vzdělaný a vysoce kvalifikovaný zaměstnanec je nejcennějším zdrojem. Zároveň disponuje-li potřebnými kompetencemi, které mu usnadňují orientaci v současném světě, získává nespornou konkurenční výhodu. Potřeba nových kompetencí se většinou neobjeví neočekávaně a je možné je do značné míry předvídat. (Veteška et al., 2013, s. 13, 26)

Cílem diplomové práce je výzkumným šetřením identifikovat profesní kompetence veřejných opatrovníků a identifikovat jaké mají veřejní opatrovníci vzdělávací potřeby. V následující kapitole se vzděláváním veřejných opatrovníků spadající pod systém vzdělávání ve veřejné správě blíže věnuji.

4 Vzdělávání veřejných opatrovníků

Problematiku veřejného opatrovnictví jsem podrobněji přiblížila v druhé kapitole této diplomové práce, kde jsem veřejné opatrovnictví charakterizovala jakožto poslední instancí podpůrného opatření pro osoby omezené ve svéprávnosti, které v přenesené působnosti vykonává obec, kde má opatrovanec faktické bydliště.

Funkci veřejného opatrovníka tak vykonává zaměstnanec obce - referent státní správy a samosprávy – čili úředník ÚSC. Od úředníků se nejen očekává, ale i vyžaduje kvalitní a dobré služby. Jelikož zaměstnanci veřejné správy mají legislativně zakotvenou povinnost odborného a průběžného vzdělávání, je reálné vytvoření skutečně kvalitní profesní skupiny zaměstnanců. K tomu, aby tito zaměstnanci byli skutečně kvalitními reprezentanty své profesní skupiny, je dle Mužíka (2012, s. 171) důležité především dodržovat etický kodex, kde jedním z bodů je stanoveno, že výkon veřejné správy úředník vykonává na vysoké odborné úrovni, kterou si bude prohlubovat průběžným studiem a za kvalitu své práce a za rozvíjení svých odborných znalostí bude osobně odpovědný. (Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy, MV ČR)

Prohlubování kvalifikace zaměstnanců je rovněž legislativně ukotveno v § 230 odst. 1, ZP, kde se prohlubováním kvalifikace rozumí: *„její průběžné doplňování, kterým se nemění podstata a které umožňují zaměstnanci výkon sjednané práce; za prohlubování kvalifikace se považuje též její udržování a obnovování.“*

Průběžné doplňování kvalifikace u úředníků ÚSC zahrnují prohlubovací, specializační a aktualizací vzdělávání zaměřené na výkon správních činností v ÚSC v návaznosti na plán vzdělávání úředníka. Plán vzdělávání musí územní samosprávný celek úředníkovi

vypracovat do jednoho roku od vzniku pracovního poměru. Časový rozvrh k prohlubování kvalifikace je v rozsahu nejméně 18 pracovních dnů po dobu následujících třech let od vzniku pracovního poměru. (Chmielová Dalajková, 2022, s. 112, 113)

4.1 Plán vzdělávání

Plán vzdělávání každého úředníka se sestavuje individuálně, a to v závislosti na konkrétních podmínkách a okolnostech týkajících se jednotlivého úředníka – na druhu vykonávané správní činnosti, na splnění předpokladů stanovených zákonem pro výkon dané činnosti, frekvenci změn v dané agendě apod. (Metodické doporučení k činnosti ÚSC, 2009, s. 9)

Dle Vodáka a Kucharčíkové (2011, s. 97) každý dobrý plán vzdělávání by měl obsahovat téma vzdělávání a odpověď na otázku „Jaká témata vzdělávání je třeba zajistit“, která by účastníky vzdělávání posunula výše, k získání nových a zkvalitnění současných kompetencí.

V praxi plán vzdělávání úředníka vypracovává vedoucí oddělení a schvaluje vedoucí odboru. Vzdělávání a rozvoj zaměstnanců patří mezi dílčí oblasti řízení lidských zdrojů. Dle Armstronga (2015, s. 144, 145) jednou z etických zásad řízení lidských zdrojů je uvědomit si, že je nutné a správné poskytovat jednotlivcům příležitost ke vzdělávání a rozvoji, která jim umožní osvojit si znalosti a dovednosti potřebné k úspěšnému vykonání sjednané práce i rozvíjení vlastního potenciálu. Rovněž je třeba si uvědomit, že jednotlivci by měli mít možnost se samostatně rozhodovat, do jaké míry dalšího vzdělávání se zapojí a že mají právo dále se rozvíjet a vzdělávat v zájmu zlepšování jejich vlastních dovedností, znalostí a zaměstnatelnosti.

Ve třetí kapitole jsem zmínila, že výkon funkce veřejného opatrovníka v praxi bývá často kumulován s jinou pracovní nebo správní činností.

Ať už svou funkci vykonává samostatně nebo s jinou správní činností, doplňovat si potřebné vědomosti dalším vzděláváním pro každou svěřenou agendu je povinností každého pracovníka.

Samotný cyklus vzdělávání podle Šikýře (2014, s. 126) začíná identifikací potřeby vzdělávání. Potřeba vzdělávání znamená nesoulad mezi znalostmi, dovednostmi, chováním zaměstnanců a požadavky pracovních míst. Identifikace potřeby vzdělávání se provádí s využitím dostupných údajů o pracovních místech, do kterých spadají úkoly, pravomoci, odpovědnost, povinnosti, podmínky, požadavky vykonávané práce a potřebné údaje o zaměstnancích, do kterých spadá dosažené vzdělání, odborná způsobilost nebo rozvojový potenciál.

4.2 Identifikace a analýza vzdělávacích potřeb

Bartoňková uvádí (2010, s. 118), že identifikace a analýza vzdělávacích potřeb je prvním krokem jak v systému, tak i v plánu a projektu vzdělávací akce. Podstata spočívá ve shromažďování informací o současném stavu znalostí, dovedností a schopností pracovníka. V případě veřejného opatrovníka, který nemá legislativně ukotveno zaměření oboru, v jakém by měl mít pro svou pracovní pozici dosažené vzdělání a znalosti, se dá předpokládat, že analýza současného stavu znalostí u veřejných opatrovníků bude odlišná. Vezmeme-li v potaz, že v praxi funkcí veřejného opatrovníka je pověřen pracovník, který má více pracovních nebo správních činností, různorodost vzdělávacích potřeb se dá očekávat i v tomto případě.

Na obtížnost kvantifikace požadavků jednotlivých pracovních míst, vztahu mezi kvalifikací pracovníka a výsledkem jeho práce upozorňuje Koubek (2009, s. 261). Dle něj je identifikace vzdělávacích potřeb spíše experimentem založeným na rozdílu mezi znalostmi a dovednostmi na straně jedné a co je od pracovníků na daném pracovním místě

vyžadováno na straně druhé. Identifikovat vzdělávací potřeby pracovníků pověřených výkonem veřejného opatrovníka je cílem této diplomové práce.

4.3 Efektivita vzdělávání

Vzdělávání pracovníků je dle Koubka (2009, s. 253) personální činnost zahrnující prohlubování a rozšiřování pracovních schopností a zvyšování použitelnosti pracovníků. Efektivní vzdělávání má být přínosné a má pomáhat jednotlivcům i celým pracovním týmům stát se přizpůsobivějšími, schopnějšími plnit požadavky týkající se zvyšování výkonu a v neposlední řadě snížit fluktuaci. (Vodák et al., 2011, s. 166,167)

Podle Chmelové Dalajkové (2022, s. 94, 114) pro zajištění co nejefektivnějšího vzdělávání úředníků v konkrétních činnostech a zejména správních agendách, stát zřizuje vlastní vzdělávací instituce. Příkladem může být Institut pro veřejnou správu Praha, který je zřízen MV ČR a jemuž byla udělena akreditace a vzdělávání poskytuje v souladu se vzdělávacím akreditovaným programem pro příslušný druh prohlubování kvalifikace. Na zmíněném institutu se rovněž realizuje a vykonává zkouška odborné způsobilosti.

V neposlední řadě musím zmínit projekt Efektivní správa obcí (ESO), jehož cílem je dosažení vyšší odborné kvalifikace zastupitelů a zaměstnanců ÚSC. V současné době je přístupný bezplatný vzdělávací projekt ESO pod názvem „Efektivní řízení rozvoje obcí jako základní předpoklad efektivnosti výkonu veřejné správy a poskytování veřejných služeb z úrovně obcí“. V rámci projektu si mohou zaměstnanci ÚSC bezplatně vybrat z široké škály nabízených vzdělávacích kurzů, on-line kurzů a E-learningů. Kurzy jsou zaměřeny jak na měkké dovednosti, tak na správní činnosti. Já sama jsem absolvovala od 02/2022 více jak 40 vzdělávacích hodin kurzů zaměřených na měkké dovednosti a kurzy zaměřené problematiku

duševního onemocnění klientů. Agendu pověřeného veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, jsem rozšířila o agendu správních činností týkajících se vnitřní správou (matrika, evidence obyvatel, odpadové hospodářství, bytový a nebytový fond obce, pohřebnictví) a jako vedoucí odboru tento projekt využívám i při dalším zvyšování si dovedností a zasvěcování do dalších pracovních a správních činností.

Tématem diplomové práce a cílem výzkumného šetření je zjistit, v jakých oblastech si své znalosti a dovednosti pracovníci pověřeni funkcí veřejného opatrovníka rozšiřují, a to na základě sestaveného vzdělávacího plánu a současných znalostí pro svůj pracovní výkon. Výsledky výzkumu jsem uvedla v empirické části této diplomové práce, na kterou teoretická část navazuje.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

Empirická část diplomové práce navazuje na problematiku veřejného opatrovnictví, kde výzkumným šetřením jsem zjišťovala profesní kompetence a vzdělávací potřeby pracovníků oblasti veřejného opatrovnictví. Výzkumné šetření jsem zaměřila na pracovníky statutárního města Ostravy, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni.

5.1 Výzkumný problém a cíl

Každý výzkum musí začít stanovením výzkumného problému, což vyžaduje dobré zorientování se a prostudování teoretické stránky problematiky. Stanovení výzkumného problému se nevymezuje lehce a vyžaduje určitou zkušenost. (Gavora, 2000, s. 53)

V teoretické části diplomové práce jsem zmínila, že není legislativně ukotveno, jaké profesní kompetence má mít pracovník, který je výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřen. Z teoretické analýzy není jasné, jaký by měli mít tito pracovníci nejnižší stupeň vzdělání a v jaké oblasti, pro výkon veřejného opatrovníka, by vzdělání měli získat. Z teoretické analýzy rovněž není jasné, v jaké oblasti si mají veřejní opatrovníci průběžně prohlubovat a zvyšovat své dovednosti. Jsou stanovena pouze doporučení.

Cílem diplomové práce je výzkumným šetřením **identifikovat profesní kompetence veřejných opatrovníků**, které jsou chápány především jako dosažená úroveň a typ vzdělání - **Dílčí cíl 1**. Dalším cílem je **identifikovat vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví** - **Dílčí cíl 2**. Odpovědi budu hledat následujícími výzkumnými otázkami:

1. Jaké jsou profesní kompetence pracovníků pověřených výkonem funkce veřejného opatrovníka?
2. Jaké jsou vzdělávací potřeby veřejných opatrovníků, v jakých oblastech a v jakém časovém rozsahu?

5.2 Design výzkumu

Na základě zvolených výzkumných problémů a dílčích cílů výzkumu, jsem zvolila strategii kvantitativně orientovaného výzkumu na základě dotazníkového šetření. Pro téma diplomové práce se zvolená strategie dotazníkového šetření jeví jako vhodnější. Jádrem kvantitativně orientovaných výzkumů, jak uvádí Chráska (2016, s. 14), tvoří hypotézy. Formulace hypotéz je po stanovení problému následující činností. Výzkumný problém pouze určuje základní orientaci výzkumu, ale pro potřebné nasměrování musí být stanoveny hypotézy, které jsou vyvozeny z toho, co je o daném problému teoreticky zpracováno. (Gavora, 2000, s. 63)

5.3 Formulace hypotéz

Na základě teoretických poznatků z problematiky veřejného opatrovnictví a stanovení výzkumného problému, kdy není legislativně ukotveno, jaké profesní kompetence má mít pracovník v oblasti veřejného opatrovnictví a rovněž není jasné, jaký nejnižší stupeň a v jaké oblasti vzdělání by měl získat, lze očekávat, že veřejní opatrovníci nemají jednotné vzdělání, a to co do úrovně, tak do oblasti, v níž je získali. Na základě tohoto zjištění jsem formulovala hypotézu:

H1: Veřejní opatrovníci nemají jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak oblasti, v níž získali nejvyšší vzdělání.

Operacionalizace: úroveň vzdělání je v tomto výzkumu kvalifikována ukončením vzdělání v maturitním, vyšším odborném, bakalářském

nebo magisterském studiu. Oblast vzdělání je v tomto výzkumu kvalifikována jako vzdělání ve všeobecném (gymnáziu), v ekonomickém, technickém, v pedagogickém a jiném studiu.

Odpovědi na hypotézu budu hledat následujícími informacemi:

- 1. Uveďte prosím, jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.**
- 2. Uveďte prosím, ve které oblasti jste Vaše nejvyšší vzdělání získali.**

Přestože je u pracovníků pověřených funkcí veřejného opatrovníka doporučena určitá úroveň vzdělání a povinná kvalifikační příprava, může být veřejné opatrovnictví z laického pohledu vnímáno jako za činnost, která zvláštní kompetence nevyžaduje. Následující otázkou jsem zjišťovala, zda pro takové názory lze najít oporu ve vzdělanostních profilech stávajících veřejných opatrovníků:

- 3. Jaké nejnižší dosažené vzdělání by dle Vašeho názoru veřejný opatrovník měl mít?**

Dalším teoretickým poznatkem z problematiky veřejného opatrovnictví, je zákonem stanovené splnění zvláštní ZOZ. ZOZ zahrnuje nezbytné znalosti k výkonu správní činnosti stanovené prováděcím předpisem a lze je prokázat buď složením zkoušky ZOZ nebo získáním osvědčení o uznání rovnocennosti vzdělání získaném v bakalářských nebo magisterských studijních programech. Český statistický úřad uvádí nárůst vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Čerpala jsem z dostupných dat, které jsou z roku 2021: na konci roku bylo 17,6 % obyvatel České republiky vysokoškolsky vzdělaných, což je o 5,1 % více než v roce 2011. Lze předpokládat, že do agendy veřejného opatrovnictví jsou zařazeni pracovníci s ukončeným vysokoškolským vzděláním, proto jsem formulovala hypotézu:

H 2: S rostoucí úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání častěji zvláštní odbornou způsobilost nahrazuje uznání rovnocennosti vzdělání.

Operacionalizace: odborná způsobilost je v tomto výzkumu kvalifikována na základě složení zkoušky ZOZ nebo je odborná způsobilost kvalifikována na základě uznání rovnocennosti vzdělání.

Odpověď na hypotézu budu hledat následující informací, ze které rovněž budu sledovat souvislost mezi úrovní vzdělání a ověření ZOZ:

4. Uveďte prosím, zda splňujete povinnost zvláštní odborné způsobilosti k výkonu veřejného opatrovnictví.

Na základě teoretických poznatků veřejný opatrovník svou funkci vykonává člověku, kterého soud omezil ve svéprávnosti pro jeho duševní poruchu či poruchu chování. Veřejným opatrovníkům se doporučuje, aby měli alespoň základní znalosti o duševních poruchách. Lze předpokládat, že vzhledem ke svému vzdělání i praxi, veřejní opatrovníci základní znalosti mají, proto jsem formulovala hypotézu:

H3: Veřejný opatrovník má základní znalosti o psychiatrických diagnózách a o mentální retardaci.

Operacionalizace: psychiatrické diagnózy jsou v tomto výzkumu specifikovány jako organické duševní poruchy (mozkové onemocnění, mozkové dysfunkce, demence), duševní poruchy a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek, schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy. Sebehodnocení znalostí o zmíněných duševních chorobách je kvalifikováno jako: znám podrobně, znám obecně, neznám, neumím posoudit.

Odpověď na hypotézu budu hledat na základě této otázky:

5. **Veřejné opatrovnictví vykonáváte ve prospěch osob, které soud omezil ve svéprávnosti pro jejich duševní poruchu či poruchu chování. Jak byste zhodnotil/a – s přihlédnutím ke svému vzdělání i praxi – svou obeznamenost s uvedenými typy duševních poruch?**

Z teoretických poznatků je známo, že pracovník pověřený výkonem funkce veřejného opatrovníka současně vykonává i jinou správní činnost. Svou povahou je veřejné opatrovnictví nejbližší k sociální práci, lze proto předpokládat, že se v praxi setkáváme s kumulací sociální práce. Na základě tohoto zjištění jsem formulovala hypotézu:

H 4: U veřejných opatrovníků převažuje kombinace opatrovnické agendy s jinou správní činností. Nejčastěji kombinaci tvoří veřejné opatrovnictví + sociální práce.

Operacionalizace: opatrovnická agenda je v tomto výzkumu chápána jako samostatná správní činnost veřejného opatrovnictví, kombinace opatrovnické agendy je v tomto výzkumu chápána jako kumulace veřejného opatrovnictví a jedné, dvou nebo více správních činností.

Odpověď na hypotézu budu hledat následujícími otázkou:

6. **Věnujete se ve svém zaměstnání pouze agendě veřejného opatrovnictví, anebo i jiným správním činnostem?**

Na základě teoretických poznatků z problematiky veřejného opatrovnictví, kdy veřejným opatrovníkem je pověřen pracovník - úředník ÚSC s legislativně zakotvenou povinností průběžného a odborného vzdělávání na základě sestaveného vzdělávacího plánu, a na základě stanovení výzkumného problému, kdy není jasné, v jaké oblasti si mají veřejní opatrovníci průběžně prohlubovat a zvyšovat své dovednosti,

lze předpokládat, že veřejný opatrovník na základě dobře sestaveného vzdělávacího plánu rozvíjí svůj vlastní potenciál a získává nové kompetence. Pro tento předpoklad jsem formulovala hypotézu:

H 5: Povinné vzdělávání si veřejní opatrovníci plní na základě svých vlastních vzdělávacích potřeb.

Operacionalizace: povinné vzdělávání je v tomto výzkumu definováno rozsahem vzdělávání, a to 18 pracovních dnů po dobu třech let. Vzdělávací plán je v tomto výzkumu definován na základě prohlubování si kompetencí pro výkon veřejného opatrovnictví. Prohlubování si kompetencí na základě vlastních vzdělávacích potřeb jsou pro tento výzkum kvalifikovány oblasti legislativy, finanční oblast, oblast komunikačních a měkkých dovednostech.

Odpovědi na hypotézu budu hledat následujícími informacemi:

7. Uveďte prosím, zda v rámci průběžného vzdělávání byl s Vámi konzultován obsah Vašeho vzdělávacího plánu.
8. Vzdělávací plán je sestaven na období následujících třech let od vzniku pracovního poměru. Máte možnost v průběhu tohoto období vzdělávací plán měnit dle vlastních aktuálních potřeb?
9. Je Váš vzdělávací plán zaměřen pouze na prohlubování kvalifikace v oblasti veřejného opatrovnictví?
10. Uveďte prosím, v jakých oblastech při výkonu funkce veřejného opatrovníka máte potřebu si prohlubovat a doplňovat vzdělání.
11. Považujete rozsah povinného vzdělávání daný legislativou v rozsahu 18 pracovních dnů po dobu následujících třech let pro veřejné opatrovníky dostačující?

Zajímalo mne, jak na své potřeby se dívají veřejní opatrovníci dle délky praxe ve výkonu funkce veřejného opatrovníka, proto jsem zařadila doplňující otázku:

12. Uveďte prosím, kolik let funkci veřejného opatrovníka vykonáváte.

Formulovanými hypotézami H 1 – H 4 jsem realizovala stanovený Dílčí cíl 1, a to identifikovat profesní kompetence veřejných opatrovníků.

Formulovanou hypotézou H 5 jsem realizovala stanovený Dílčí cíl 2, a to identifikovat vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví.

5.4 Výzkumný nástroj a předvýzkum

Nejčastější metodou získání dat v empirickém výzkumu je dotazník. Jde o univerzální nástroj, který obvykle vyplňuje sám respondent. Hendl (2017, s. 82, 147) dále uvádí, že v dotazníku existují důležité kognitivní kroky při přípravě odpovědí na otázky. Jedná se o porozumění otázce, vyhodnocení spojení mezi otázkou a odpovědí, vyvoláním informace z paměti a realizace odpovědi.

Vytvořený dotazník se skládá z 12 položek, z toho 11 položek je uzavřených a předkládá respondentům určitý počet předem připravených odpovědí. Výhodou těchto položek je zjednodušené vyhodnocování odpovědí a také respondenti ochotněji vyplňují dotazník, který má odpovědi předem připravené. (Gavora 2000, s. 166)

U první a druhé položky hrozilo nebezpečí, že nebude uvedena některá možná odpověď nebo respondentovi nabízená možnost nebude vyhovovat, tudíž jsem zvolila nabídku odpovědi „jiná odpověď“, s žádostí o upřesnění. Sedmá a osmá položka tvoří jen dvě vzájemně vylučující odpovědi (ano – ne), jedná se tedy o položky dichotomické. Šestá položka nabízí

doplňující (upřesňující) odpověď pro případ, že respondent zvolí druhou odpověď. U páté položky byla použita Likterova škála, kde se respondent vyjadřuje stupněm sebehodnocení. (Gavora, 2000, s. 166, 167)

Vzhledem k identifikaci vzdělávacích potřeb pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví, byla položka č. 10 zvolena jako výčtová, kde respondenti současně vybírají několik odpovědí z nabízených oblastí. (Chráška, 2007, s. 167)

Dotazník jsem dle doporučení kolegů vytvářela na webových stránkách www.vyplnto.cz. Přesto, že jsem zvolila placenou verzi s technickou podporou, nebyla jsem schopna převést pátou položku s Likterovou škálou do elektronické podoby. Další možností, dle doporučení kolegů, bylo vytvořit dotazník na svém Google účtu, kde převod do elektronické podoby byl pro mne jednodušší a zde také samotný výzkum poté probíhal. Výhodou dotazování on-line dotazníkem je rychlé šetření a nezvyšování nákladů. Nevýhodou však je, že u šetření založeného na www stránce nemáme vždy kontrolu, kdo dotazník vyplní. (Hendl, 2017, s. 151)

Na základě vlastní zkušenosti s tématem diplomové práce a znalosti problematiky veřejného opatrovnictví jsem vnímala nutnost otázky otestovat, zda jsou srozumitelné a jednoznačné. Dle Dismana (2002, s. 122) by předvýzkum měl být nezbytnou součástí každé výzkumné akce a měl by být prováděn na malém vzorku. V polovině měsíce července 2022, jsem oslovila dvě kolegyně z oddělení, které jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeny a zároveň vykonávají činnost sociální práce. Disman sice doporučuje nespoléhat se s revizí otázek na vlastní kolegy, ale v tomto případě revize u kolegyně měla pro mne přínosnou zpětnou vazbu.

Konkrétně u položky, která původně zněla: „*Výkon funkce opatrovníka vykonáváte samostatně?*“ s výběrem odpovědi „*ano*“ – „*ne*“, kdy pro výběr „*ne*“ byla nabídnuta možnost uvedení další správní činnosti. U obou kolegyně nebyla validní odpověď, jelikož stejně jako já výkon funkce veřejného opatrovníka máme kumulovanou se správní činností sociální práce a obě odpověděly „*ano*“. Jak uvádí Punch (2008, s. 59), obecně validita znamená, že data reprezentují, co si myslíme, že mají reprezentovat a také zahrnuje problém, zda jsou schopni respondenti odpovědět na položené otázky, což se v předvýzkumu ověřilo, že otázka byla špatně položena a bylo nutné jí přeformulovat. Další problém, který se v předvýzkumu objevil, byla nesrozumitelná položka, u které nebylo upřesněno, z kolika nabídnutých oblastí si pracovníci v oblasti veřejného opatrovnictví potřebují dál prohlubovat své dovednosti a znalosti v rámci povinného průběžného vzdělávání. Proto také bylo nutné tuto otázku přeformulovat. Četnost otázek se osloveným kolegyním jevil časově náročnější, proto bylo nutné zredukovat a zkrátit dotazník z původních 16 otázek na 12 položek. Dotazník je součástí Přílohy č. 4.

5.5 Výzkumný vzorek a metoda sběru dat

Výzkumné šetření je zaměřeno na pracovníky statutárního města Ostravy, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni. Jedná se tedy o záměrný výběr osob, který je potřebný proto, aby měly vybrané osoby potřebné vědomosti a zkušenosti z dané problematiky (Gavora, 2000, s. 144).

Na začátku výběru tématu a zaměření výzkumu, jsem oslovila vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví statutárního města Ostravy. Po krátkém mém představení a představení navazujícího magisterského studia oboru Andragogiky, jsem vedoucí odboru seznámila s tématem

a cílem mé diplomové práce. Setkala jsem se nejen se souhlasem, ale s velkou přízní a byla jsem přesměrována se svou žádostí na metodičku v oblasti sociální ochrany, která mi poskytla oporu v odkazech a zdrojích zabývajících se problematikou veřejného opatrovnictví a pomoc při rozeslání dotazníku.

Statutární město Ostrava má celkem 23 obvodů. Agenda veřejného opatrovnictví spadá do sociální oblasti. Vůči městským obvodům metodickou a kontrolní činností v oblasti sociální práce řeší Magistrát města Ostravy, konkrétně odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Během 1. pololetí roku 2022 agenda sociální práce, včetně výkonu funkce veřejného opatrovníka, byla u dvou menších obvodů předána obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

V Příloze č. 2 této diplomové práce uvádím počet pracovníků, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni a počet opatrovanců, které Magistrát města Ostravy eviduje. Uvedená data jsou ke dni 31. 3. 2022. Nárůst opatrovanců v současné době přibývá a probíhají také přezkumy k omezení ve svéprávnosti občanů jednotlivých obvodů, proto neexistují přesná data opatrovanců. Výzkumné šetření probíhalo v období října až listopadu 2022. Ke dni 31. 8. 2022 bylo výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeno 55 pracovníků.

Vzhledem k počtu opatrovanců, náročnosti výkonu funkce veřejného opatrovníka a vytíženosti těchto pracovníků, se zvolená strategie dotazníkového šetření jeví jako vhodnější, přestože Gavora (2000, s. 163) uvádí, že bývá této metodě vytýkáno nezajištění, jací respondenti skutečně jsou, jak sami sebe vidí, nebo chtějí, aby byli viděni.

Po dohodě s vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy a metodičkou v oblasti sociální ochrany jsem e-mailem v elektronické (on-line) podobě dotazník doručila. Metodičkou

v oblasti sociální ochrany byl dotazník dál přeposlán na příslušné vedoucí odborů všech 21 obvodů statutárního města Ostravy: Hrabová, Krásné Pole, Mariánské Hory a Hulváky, Martinov, Michálkovice, Moravská Ostrava a Přívoz, Nová Bělá, Nová Ves, Ostrava – Jih, Petřkovice, Plesná, Polanka nad Odrou, Poruba, Proskovice, Pustkovec, Radvanice a Bartovice, Slezská Ostrava, Stará Bělá, Svinov, Třebovice, Vítkovice.

Jedním z etických principů výzkumu je dle Hendla (2017, s. 62) dobrovolnost účasti a výzkum nesmí účastníkům uškodit. Jelikož se jednalo o on-line dotazník, byla zajištěna nejen anonymita, ale také důvěrnost. Na začátku dotazníku jsem se respondentům krátce představila, seznámila jsem je s tématem a cílem diplomové práce a požádala o vyplnění elektronického dotazníku, který jim nezabral více jak pět minut.

Elektronický dotazník byl tak rozeslán všem pracovníkům statutárního města Ostravy, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni. Termín sběru dat proběhl od 18. 10. 2022 do 31. 10. 2022. Po uplynutí termínu jsem došla ke zjištění, že návratnost nebyla taková, jak jsem předpokládala. Na základě tohoto zjištění jsem telefonicky kontaktovala vedoucí odborů a oddělení jednotlivých obvodů, kteří vykonávají agendu veřejného opatrovnictví s dotazem, zda byl odkaz na on-line dotazník doručen všem veřejným opatrovníkům. Bylo zjištěno, že při předávání došlo k chybě, proto jsem dotazník rozeslala znovu, s novou žádostí a termínem o vyplnění do 10. 11. 2022. Dotazník obdrželo celkem 55 veřejných opatrovníků. Po opakované žádosti o vyplnění dotazníku a přislíbené součinnosti, byla návratnost 87 %. Budu tedy disponovat s daty ze 48 navracených dotazníků. Jak jsem již zmínila, výhodou on-line dotazníku je rychlé šetření bez navyšování nákladů, ale bez kontroly, kdo dotazník vyplní, tudíž nejsem schopna zjistit, z kterých obvodů je těch sedm chybějících dotazníků.

6 Analýza dat a výsledky výzkumu

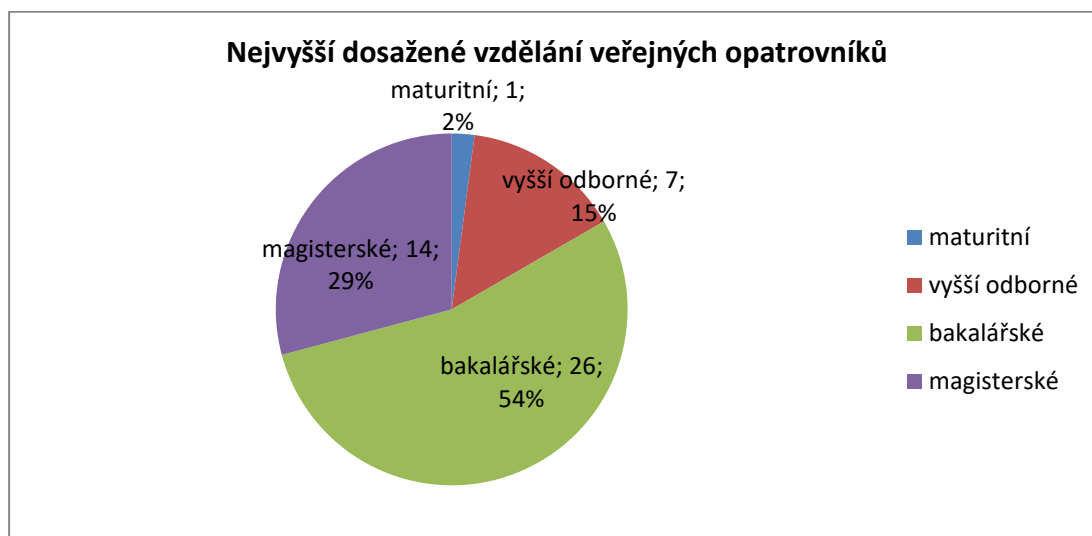
Podstatným krokem ve výzkumu je dle Hendla (2017, s. 59) analýza dat, kdy cílem je dát získaným údajům nějaký význam a provádět úvahy podporované kvalitní evidencí. Při kontrole dotazníků nebyly zjištěny chyby a žádný dotazník tak nemusel být vyloučen ze zpracování. Získaná data z dotazníkového šetření jsem vyhodnocovala v třídění prvního stupně prostřednictvím programu Microsoft Excel, které jsem pak převáděla do grafů. V grafech jsou zobrazeny absolutní četnosti a údaje v procentech, u Grafu č. 2, č. 5, č. 10 a č. 12 je pouze uvedena absolutní četnost. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 48 respondentů, což mi dovolovalo se získanými daty více pracovat a analyzovat odpovědi respondentů dle dosaženého vzdělání, oblasti vzdělání nebo délky praxe v oblasti veřejného opatrovnictví. Jelikož nejsem matematicky zdatná, data jsem si z jednotlivých dotazníků přepisovala do pomocných archů, které jsem pak prostřednictvím programu Microsoft Word přepsala do četnostních a kontingenčních tabulek.

Výzkumným zjištěním jsem došla k následujícím závěrům:

6.1 Veřejní opatrovníci nemají jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak oblasti, v níž získali nejvyšší vzdělání

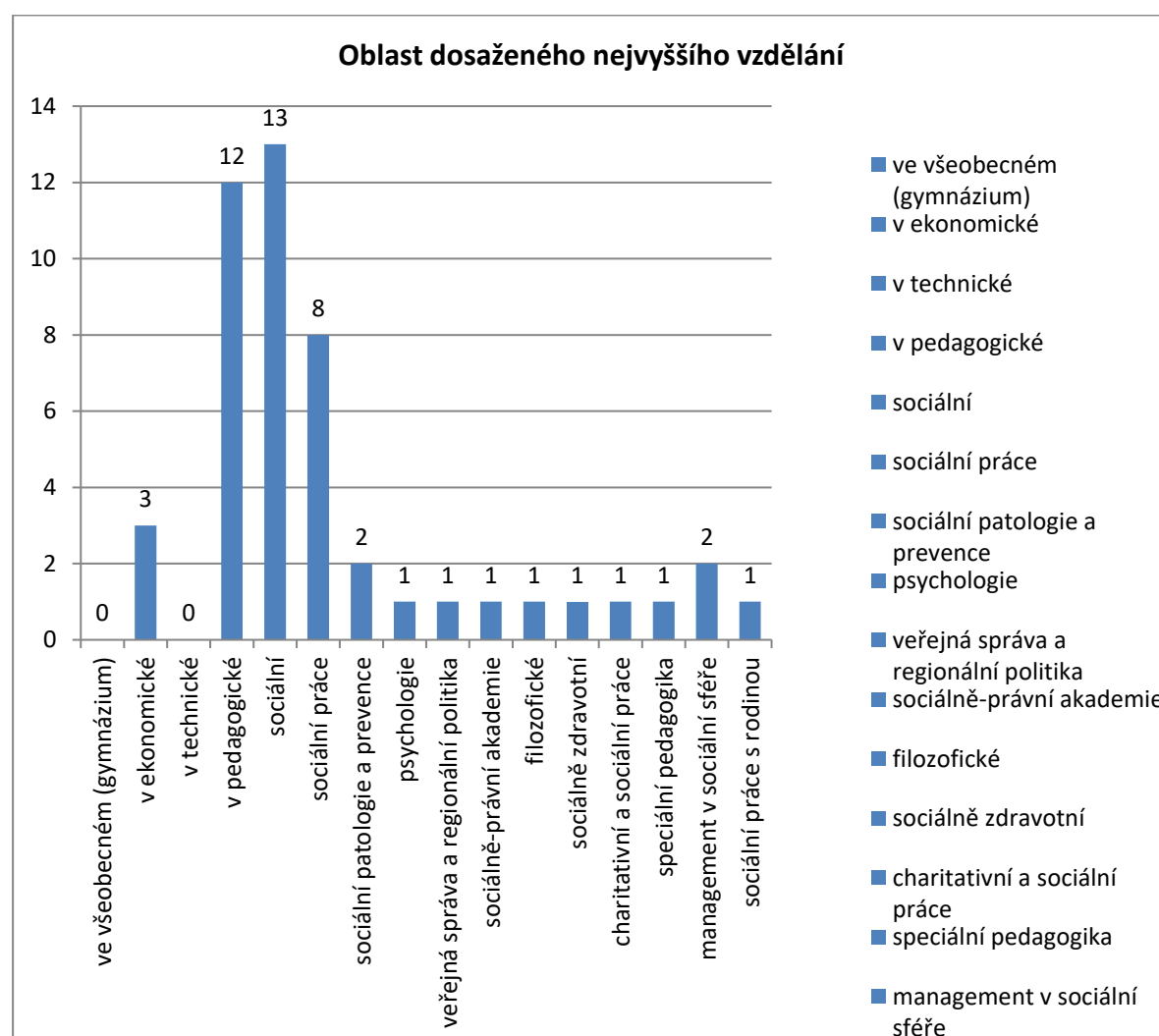
Ze získaných dat je zřejmé, že úroveň stupně vzdělání u všech 48 opatrovníků není jednotný, viz Graf č. 1. Nejvíce respondentů nejvyšší vzdělání získalo v bakalářském a magisterském studiu. Nejméně z dotázaných má nejvyšší vzdělání ukončeno vyšší odbornou školou. V jednom případě má respondent ukončené vzdělání maturitou.

Graf č. 1 Nejvyšší dosažené vzdělání



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Graf č. 2 Oblast dosaženého nejvyššího vzdělání



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Data z Grafu č. 2 opět potvrzují tvrzení, že oblast, v níž nejvyšší vzdělání oslovení respondenti získali, není jednotná. Z této analýzy vyplývá, že jde o nepříliš vhodně formulovanou otázku, která nenabídla možnost výběru z nabízených variant také variantu oblasti sociální. Nejvíce, 33 respondentů, využilo variantu odpovědi „jiné“ a z toho 29 respondentů právě uvedlo disciplínu se sociální tematikou. Mezi dalšími oblastmi byla často uvedena oblast pedagogická a ekonomické. V oblasti všeobecného vzdělání (gymnázium) ani v oblasti technické nemá žádný z respondentů.

Očekávání formulovaná v hypotéze H1 byla naplněna v obou směrech. U veřejných opatrovníků není jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak do oblasti.

Tabulka č. 1 vyhodnocení Hypotézy H1

		Dosažené vzdělání				Celkem
		Maturitní	VOŠ	Bc.	Mgr.	
Oblast	sociální	1	6	12	10	29
	pedagogická			10	2	12
	ekonomická		1	2		3
	filozofie			1		1
	veřejná správa a regionální politika			1		1
	speciální pedagogika				1	1
	psychologie				1	1
Celkem		1	7	26	14	48

Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Jaká minimální úroveň dosaženého vzdělání pro veřejné opatrovníky by měla být z pohledu oslovených respondentů, znázorňuje Graf č. 3. Je evidentní, že větší polovina respondentů se přiklání k názoru minimální úrovně vzdělání pro pracovníky pověřené výkonem funkce veřejného opatrovnictví v bakalářském studiu.

Graf č.3 Jaká by měla být minimální úroveň dosaženého vzdělání pro veřejné opatrovníky z pohledu pověřených veřejných opatrovníků



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Za pozornost stojí srovnání první a třetí otázky, tzn. dosaženého a doporučeného vzdělání, které přibližuje Tabulka č. 2 pod grafem. Nikdo nevedl, že by nestačila úroveň vzdělání, které sám dosáhl (modrá oblast). Naopak nemalá část respondentů za dostatečné vzdělání považuje i nižší vzdělání, než sama dosáhla, a to obvykle o jeden stupeň (žlutá oblast).

Tabulka č. 2 vyhodnocení k Hypotéze H 1

		Doporučené				Celkem
		Maturitní	VOŠ	Bc.	Mgr.	
Dosažené	Maturitní	1				1
	VOŠ	2	5			7
	Bc.	1	8	17		26
	Mgr.	1	4	8	1	14
Celkem		5	17	25	1	48

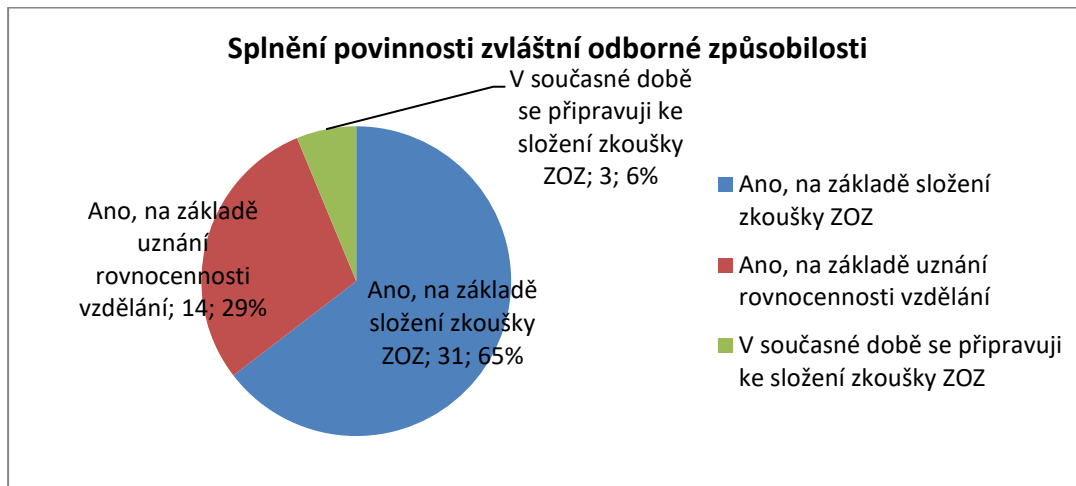
Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

6.2 S rostoucí úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání častěji zvláštní odbornou způsobilost nahrazuje uznání rovnocennosti vzdělání

Dvě třetiny stávajících veřejných opatrovníků musela ZOZ prokázat přípravou a ověřením zkouškou ZOZ, viz Graf č. 4. Rovnocennost byla uznána 29 % oslovených respondentů, zbývající se na zkoušky připravují. Ačkoliv je legislativně stanoveno, že žádost o uznání rovnocennosti lze podat u úředníků, kteří získali vzdělání v bakalářských nebo magisterských programech, třem ze sedmi respondentů s ukončeným vyšším odborným vzděláním, byla rovnocennost podle jejich vyjádření uznána. V tomto ohledu byli úspěšnější než respondenti s vyšším vzděláním (Bc., Mgr.). Mohu se jen domnívat, že rovnocennost jim byla uznána rovněž na základě absolvování akreditovaných kurzů ukončených zkouškou, ale přesto se to neshoduje s legislativním ustanovením o získání vzdělání v bakalářském nebo magisterském programu, jelikož vzdělání získali jen ve vyšším odborném studijním programu.

Povinnost zvláštní odborné způsobilosti prokázáním zkouškou ZOZ, muselo tak splnit 65 % respondentů. Z Tabulky č. 3 lze rozeznat, kteří respondenti, dle nejvyššího dosaženého vzdělání, zkoušku ZOZ podstoupili, a kteří respondenti dle dosaženého vzdělání se v současné době ke složení zkoušky připravují. Tvrzení, že s rostoucí úrovní nejvyššího vzdělání je zkouška ZOZ častěji nahrazována uznáváním rovnocennosti vzdělání, se u pracovníků zařazených do oblasti veřejného opatrovnictví nepotvrdilo.

Graf č. 4 Splnění povinnosti zvláštní odborné způsobilosti



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Tabulka č. 3 vyhodnocení Hypotézy H 2

Dosažené nejvyšší vzdělání	Prokázání ZOZ			Celkem
	Složením zkoušky ZOZ	Uznáním rovnocennosti vzdělání	Příprava ke zkoušce ZOZ	
Maturitní	1			1
VOŠ	3	3	1	7
Bc.	18	7	1	26
Mgr.	9	4	1	14
Celkem	31	14	3	48

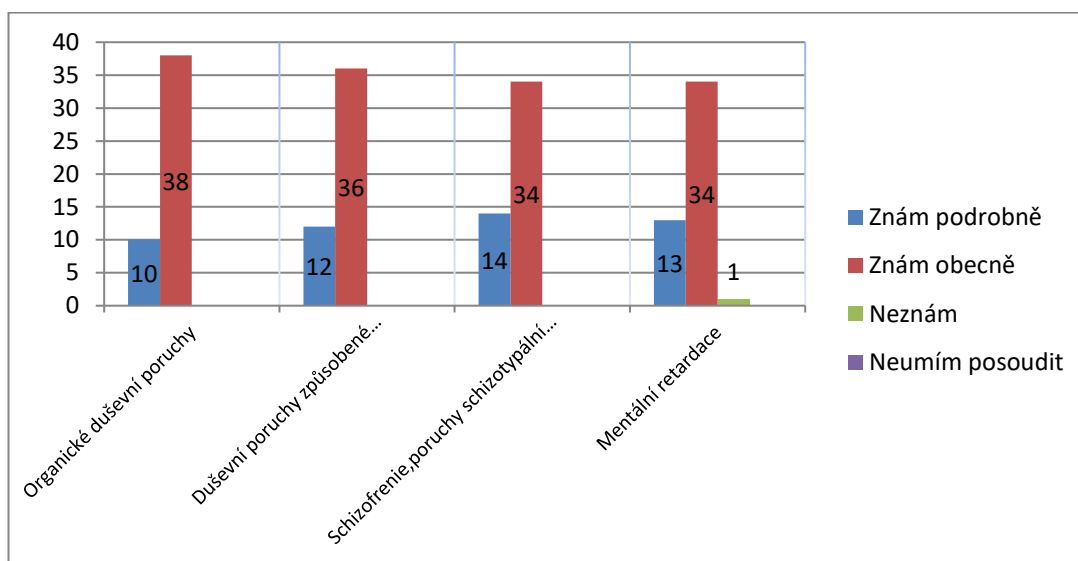
Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Z vyplněných dotazníků jsem rovněž zjišťovala, v jaké oblasti nejvyšší dosažené vzdělání získali respondenti, kterým rovnocennost vzdělání byla uznána. Převážně se jednalo o respondenty, kteří mají vzdělání v široce vymezené oblasti sociálního vzdělání, ať už se jedná o obor sociální práce, sociální práce s rodinou, sociální patologie a prevence. Dále rovnocennost byla uznána u respondentů se vzděláním v oblasti ekonomické, filozofické a pedagogické.

6.3 Veřejný opatrovník má základní znalosti psychiatrických diagnóz a o mentální retardaci

Z Grafu č. 5 je na první pohled evidentní, že respondenti sebehodnotí své znalosti o psychiatrických diagnózách v obecné rovině, tedy základní znalosti o diagnózách mají. Mezi jednotlivými skupinami není velký rozdíl.

Graf č. 5 Znalosti veřejných opatrovníků o diagnózách duševních poruch



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Ve své praxi nejčastěji veřejné opatrovnictví vykonávám u klientů - opatrovanců, kterým byla diagnostikována schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy. O této duševní poruše mám obecné znalosti. Zajímalo mne, jak sebehodnotí své znalosti o uvedené diagnóze oslovení respondenti dle nejvyššího dosaženého vzdělání.

Tabulka č. 4 vyhodnocení k Hypotéze H3

Znalost schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy	Dosažené nejvyšší vzdělání				Celkem	
		Maturitní	VOŠ	Bc.		Mgr.
	Podrobná			1	7	6
Obecná		1	6	19	8	34
Celkem		1	7	26	14	48

Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Podrobné znalosti, jak je patrné z Tabulky č. 4, častěji uvádějí respondenti s vysokoškolským vzděláním než respondenti se vzděláním nižším. V případě ukončení vzdělání magisterským studiem se k podrobným znalostem hlásí více jak 40 % respondentů, kdežto u respondentů s vyšším odborným vzděláním jde o 14 % z nich. U bakalářů se k podrobným znalostem hlásí větší čtvrtina z nich.

Podrobné znalosti, až na jednu výjimku, nehlásí respondenti s pedagogickým vzděláním a sebekritické jsou i jediné hlasy u absolventů psychologie nebo speciální pedagogiky. U nejpočetnější skupiny se sociálním vzděláním se k podrobným znalostem hlásí skoro 40 % respondentů.

Tabulka č. 5 vyhodnocení k Hypotéze H3

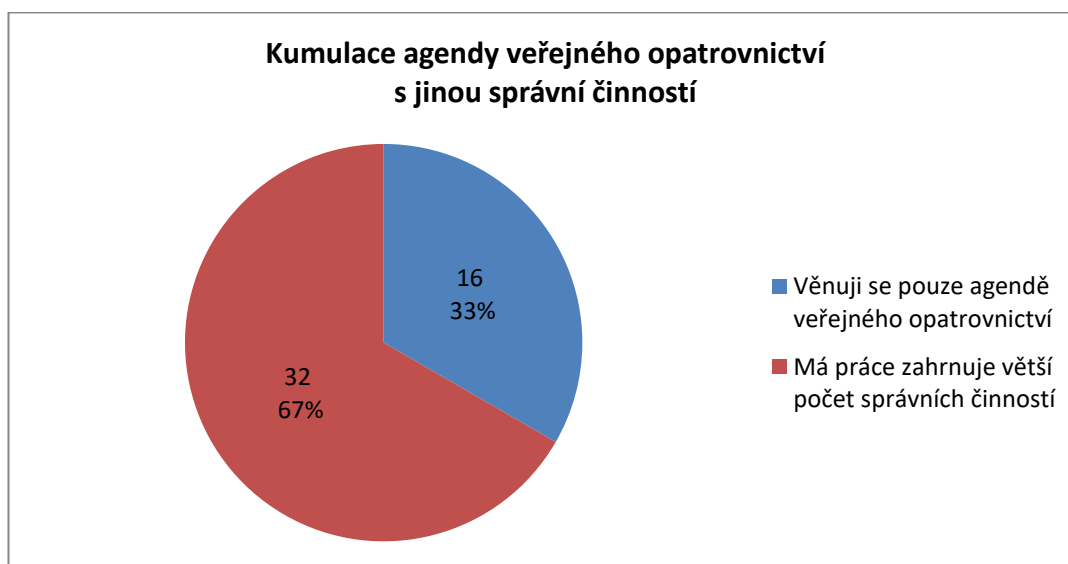
Znalost schizofrenie, poruchy schizotyp. a poruchy s bludy				Celkem
		Podrobná	Obecná	
Oblast vzdělání	sociální	11	18	29
	pedagogická	1	11	12
	ekonomická	1	2	3
	filozofie	1		1
	veřejná správa a regionální politika		1	1
	speciální pedagogika		1	1
	psychologie		1	1
	Celkem		14	34

Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

6.4 U veřejných opatrovníků převažuje kombinace opatrovnické agendy s jinou správní činností. Nejčastěji kombinaci tvoří veřejné opatrovnictví + sociální práce

Pro stanovení hypotézy, že u veřejných opatrovníků převažuje kombinace opatrovnické agendy s jinou správní činností, nejčastěji s výkonem sociální práce, jsem vycházela nejen z teoretických poznatků diplomové práce, ale rovněž z poznatků vlastních. Zúčastňuji se metodických setkání s ostatními veřejnými opatrovníky, ať už v rámci statutárního města Ostravy nebo jiných obcí z Moravskoslezského kraje, kde často zaznívá z řad kolegů, že agendu veřejného opatrovnictví mají kumulovanou s jinou správní činností. Z Grafu č. 6 je zřejmé, že se hypotéza potvrdila, jelikož dvě třetiny veřejných opatrovníků v rámci statutárního města Ostravy agendu veřejného opatrovnictví kumulují s jinou správní činností.

Graf č. 6 Kumulace agendy veřejného opatrovnictví s jinou správní činností



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

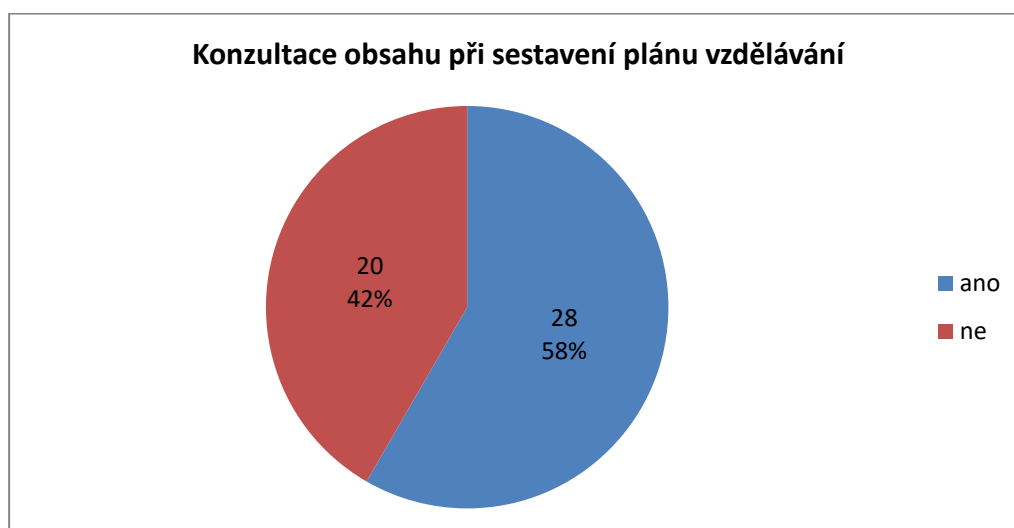
Respondenti, kteří odpověděli, že jejich práce zahrnuje větší počet správních činností, byli v dotazníku požádáni, aby uvedli, o kterou správní

činnost se jedná. Nejčastěji je veřejné opatrovnictví kumulováno s agendou v sociální oblasti, jako např. výkon sociální práce pro osoby s omezenou svéprávností a zdravotním omezením, sociální práce se seniory, zvláštní příjemce důchodu, ale jednotlivě se objevily i agendy jako je správa majetku, ohlašovna, Senior taxi, kulturní záležitosti nebo zastupování v agendě účetnictví. Seznam všech správních činností uvádím v Příloze č. 3.

6.5 Povinné vzdělávání si veřejní opatrovníci plní na základě svých vlastních vzdělávacích potřeb

Sestavení vzdělávacího plánu, v rámci povinného průběžného vzdělávání, je v kompetenci vedoucího úředníka a je sestaven na dobu tří let v rozsahu 18 pracovních dní. Z Grafu č. 7 vyplývá, že při sestavení vzdělávacího plánu u větší poloviny dotázaných respondentů proběhla vzájemná konzultace. U respondentů, kteří odpověděli, že ne, lze předpokládat, že jim vzdělávací plán ke splnění povinného vzdělávání byl sestaven a předložen.

Graf č. 7 Konzultace obsahu při sestavení plánu vzdělávání

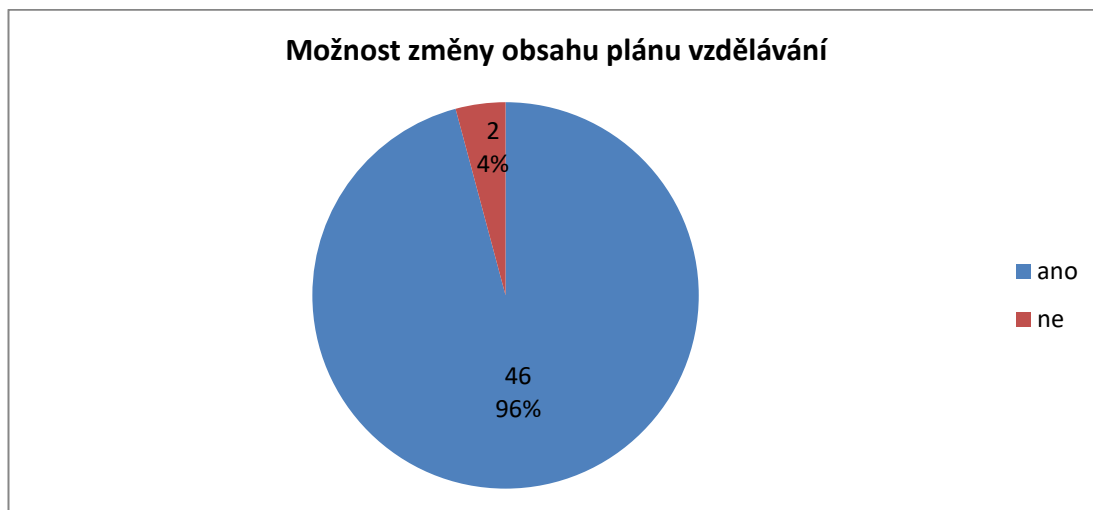


Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Možnost změnit obsah vzdělávacího plánu dle aktuálních potřeb, uvedlo 96 % respondentů. U dvou respondentů byly odpovědi záporné,

jak je v Grafu č. 8 zobrazeno. V případě „ne-změny“ jde o hodně okrajový jev.

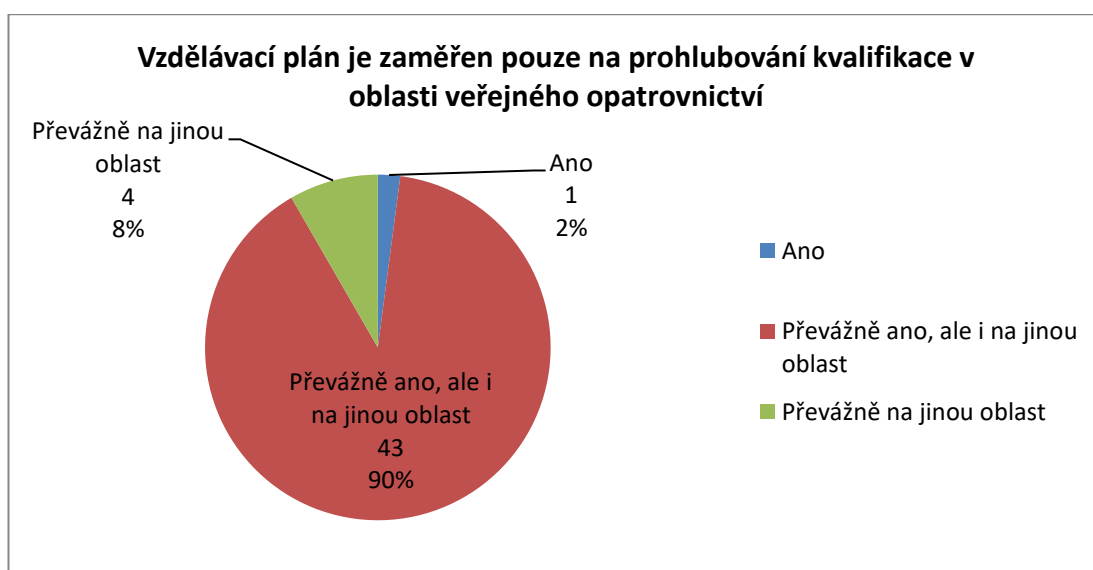
Graf č. 8 Možnost změny obsahu vzdělávacího plánu



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Zda je vzdělávací plán u pracovníků pověřených veřejným opatrovníkem zaměřen pouze na prohlubování kvalifikace v oblasti veřejného opatrovnictví, je patrné z Grafu č. 9.

Graf č. 9 Zaměření vzdělávacího plánu na prohlubování kvalifikace v oblasti veřejného opatrovnictví

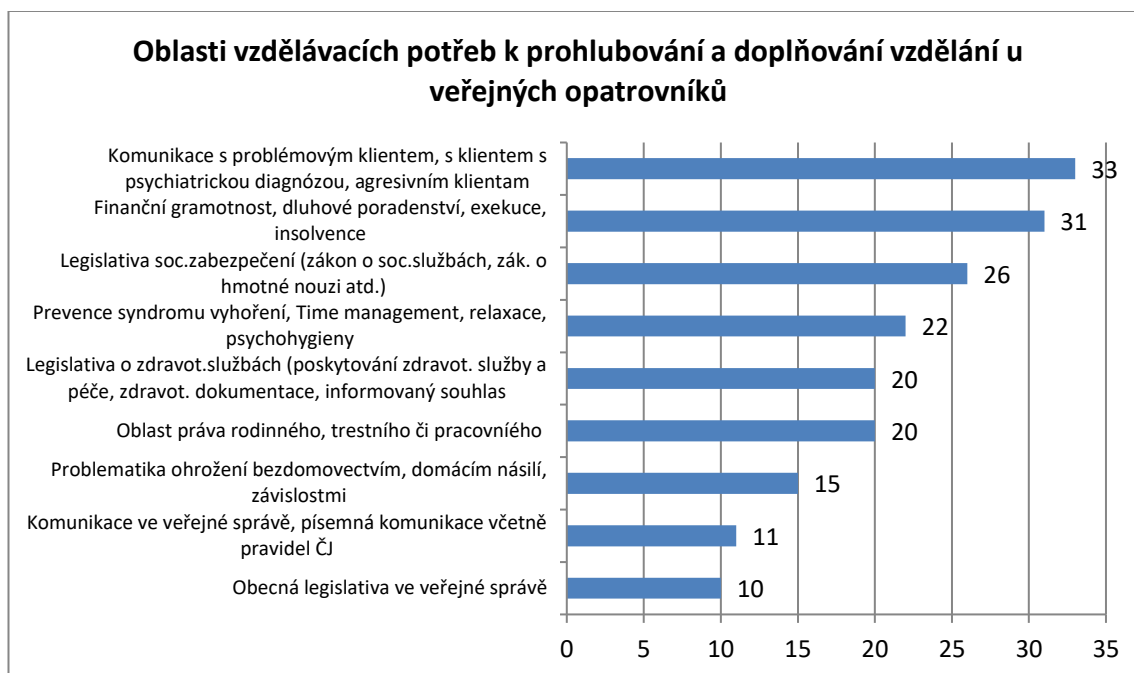


Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Vzdělávací plán zaměřen na prohlubování si znalostí a dovedností na oblast veřejného opatrovnictví, ale zároveň i na jinou oblast, má 90 % respondentů, z toho 34 % jsou respondenti, kteří vykonávají samostatnou agendu veřejného opatrovnictví. Vzdelávací plán zaměřen pouze na oblast veřejného opatrovnictví má jeden respondent, který rovněž agendu veřejného opatrovnictví vykonává samostatně. Respondenti, kteří uvedli, že jejich vzdělávací plán je zaměřen převážně na jinou oblast, vykonávají krom agendy veřejného opatrovnictví také agendu sociální práce a agendu zvláštního příjemce důchodu. Z tohoto zjištění lze pouze vydedukovat, že jejich vzdělávací plán je zaměřen na prohlubování si kvalifikace pro zmíněné, kumulované agendy. Překvapivá odpověď byla u jednoho respondenta, který vykonává pouze agendu veřejného opatrovnictví a uvedl, že jeho vzdělávací plán je zaměřen převážně na jinou oblast než oblast veřejného opatrovnictví. Mohlo jít i o nepochopení otázky.

Osloveným respondentům byla položena otázka, v jakých oblastech při výkonu funkce veřejného opatrovníka mají potřebu si dále prohlubovat a doplňovat vzdělání. Respondenti měli možnost si vybrat čtyři z devíti nabízených oblastí. Možnosti uvést maximálně čtyři oblasti využilo 60 % respondentů. Více jak čtyři z devíti nabízených oblastí uvedlo 15 % respondentů, převážně uvedli pět až osm oblastí. Méně, než čtyři oblasti uvedla jedna čtvrtina respondentů, a to převážně dvě a maximálně tři oblasti. Dva respondenti uvedli oblast jen jednu. V jakých oblastech mají potřebu si dále prohlubovat a doplňovat vzdělání v agendě veřejného opatrovnictví, je viditelné z Grafu č. 10.

Graf č. 10 Oblasti vzdělávacích potřeb k prohlubování a doplňování vzdělání u veřejných opatrovníků



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

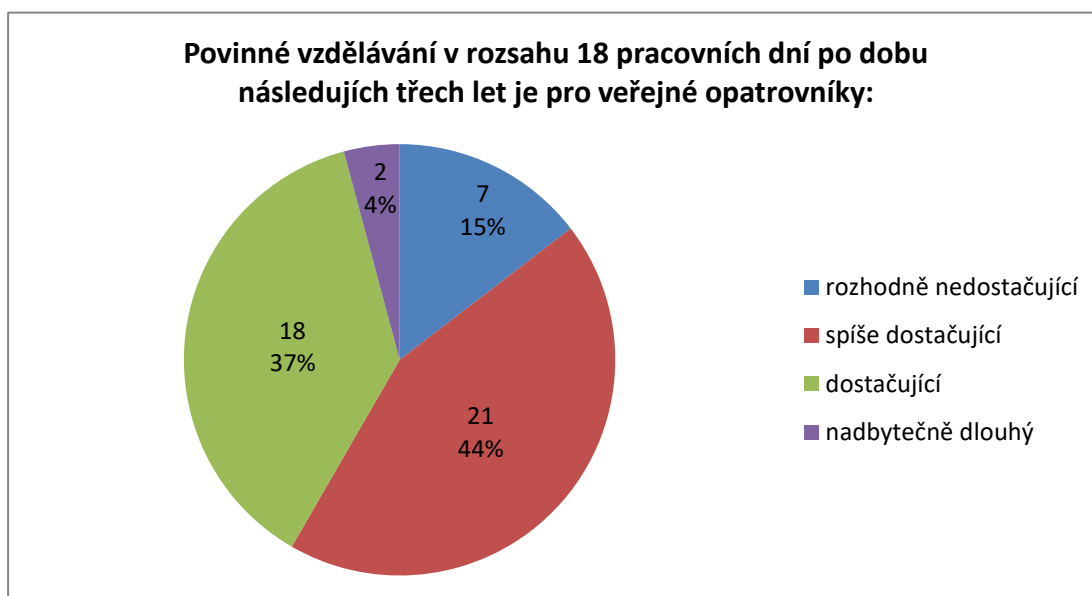
Je evidentní, že nejvíce respondenti uvedli oblast „Komunikace s problémovým klientem, s klientem s psychiatrickou diagnózou, nebo s agresivním klientem“. V teoretické části jsem zmínila, konkrétně v kapitole 2.4, o doporučení veřejným opatrovníkům dodržovat zásady efektivní komunikace s opatrovancem a zároveň navštěvovat odborné kurzy na téma komunikace s lidmi s duševní poruchou. Potřebu dalšího vzdělávání v této oblasti uvedlo 33 respondentů, z toho větší podíl respondentů ukončilo nejvyšší vzdělání v sociální oblasti. Necelá čtvrtina respondentů mají vzdělání v pedagogické oblasti. Další potřebu prohlubovat a doplňovat si vzdělání mají respondenti v oblasti sociálně-ekonomické, ať už se jedná o finanční gramotnost, dluhové poradenství a legislativu sociálního zabezpečení.

Jednou z povinností veřejných opatrovníků je udržovat s opatrovancem pravidelný kontakt, kterou jsem specifikovala v podkapitole 2.2.1 v teoretické části diplomové práce. Uvedla jsem, že opatrovanci jsou

často přesvědčení, že jim veřejný opatrovník nahrazuje osobu blízkou nebo rodinného příslušníka a je nezbytné si stanovit hranice a vyvarovat se tak i syndromu vyhoření. Další z povinností veřejného opatrovníka je dbát o zdravotní stav opatrovance. Ale co zdravotní a duševní stav veřejného opatrovníka? Pro oblast prevence syndromu vyhoření, včetně Time managementu, relaxace a psychohygieny si prohlubovat dovednosti uvedlo 22 respondentů, z toho 15 respondentů má ukončeno vzdělání v sociální oblasti a výkon veřejného opatrovníka vykonávají v průměru šest let.

Časový rozvrh povinného průběžného vzdělávání, daný legislativou, je v rozsahu 18 pracovních dní po dobu tří let. Zda je pro veřejné opatrovníky uvedený rozsah dostačující nebo nedostačující je znázorněno v Grafu č. 11. Pro necelou polovinu dotázaných respondentů je časový rozsah spíše dostačující, pro 15 % respondentů je rozhodně nedostačující. Dva respondenti uvedli, že rozsah je nadbytečně dlouhý.

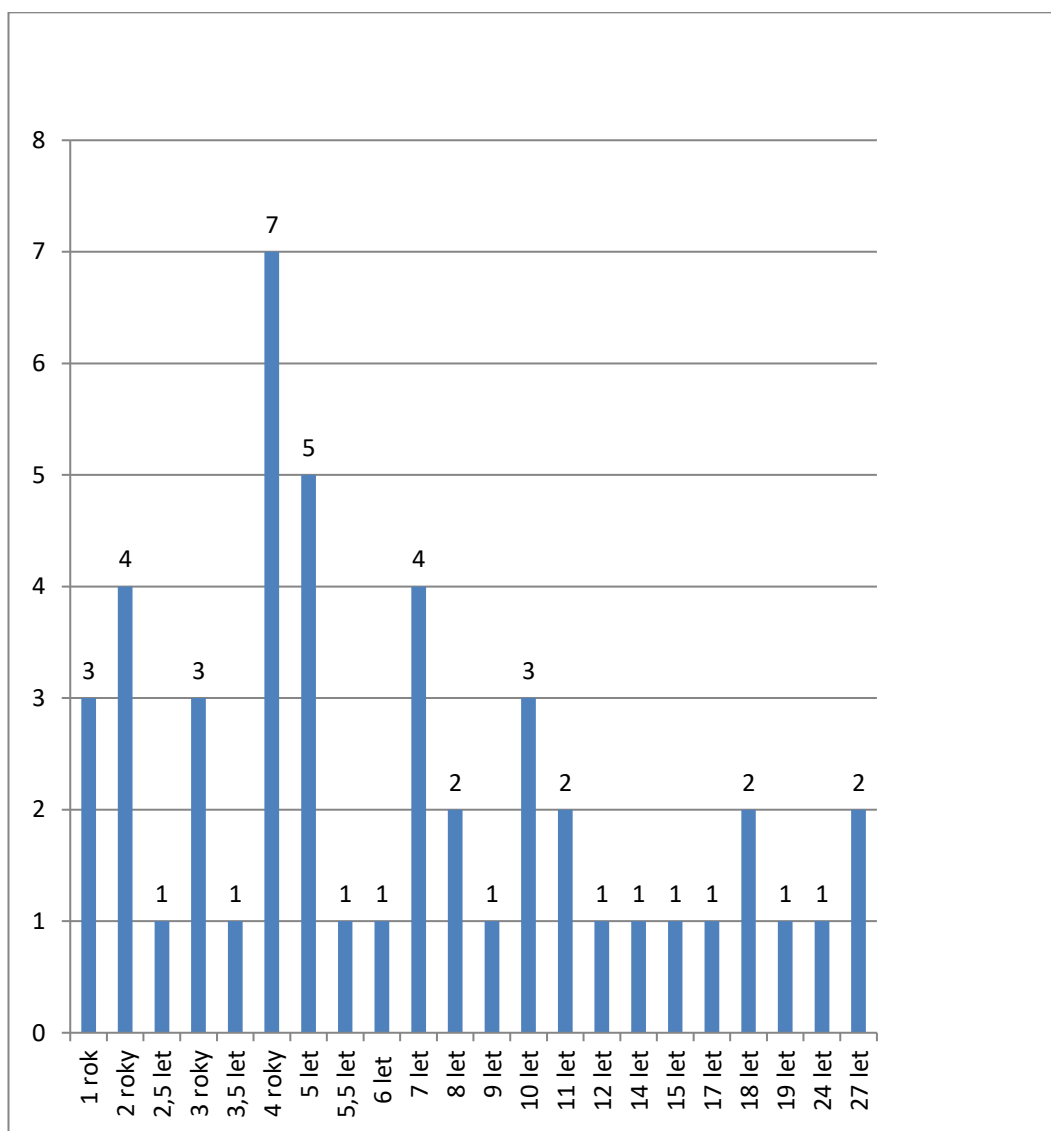
Graf č. 11 Rozsah průběžného vzdělávání pro veřejné opatrovníky



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Otevřenou otázkou jsem zjišťovala u respondentů délku praxe výkonu funkce veřejného opatrovníka. Jak je vidět z Grafu č. 12, rozmezí délky praxe se pohybuje od jednoho roku až do délky praxe 27 let. Mediánová délka praxe oslovených respondentů je 5,25 let.

Graf č. 12 Délka výkonu funkce veřejného opatrovníka



Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Výhodou analýzy dat kvantitativního šetření je, že lze využít většího množství způsobů analýzy. Z následující Tabulky č. 6 je zjevné, jak rozsah povinného vzdělávání hodnotí veřejní opatrovníci dle délky jejich praxe.

Tabulka č. 6 vyhodnocení k Hypotéze H 5

		Délka praxe výkonu veřejného opatrovníka				Celkem	Medián
		1 – 3 roky	4 – 6 let	7 – 10 let	11 a více let		
Rozsah povinného vzdělávání	Nedostačující		3	1	3	7	10,5 let
	Spíše dostačující	6	5	5	5	21	5 let
	Dostačující	6	5	4	3	18	5,5 let
Celkem		12	13	10	11	46	

Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Do určité míry lze říci, že s rostoucí délkou praxe roste podíl těch, kteří považují časový rozsah povinného vzdělávání za nedostačující. Mohu jen vydedukovat, že toto zjištění se odvíjí od častých změn v právních předpisech. Vysoké tempo legislativních změn je de facto ve všech oblastech státní sociální podpory (např. příspěvky na bydlení, živobytí atd.). Také rozmanitá skladba opatrovanců. V současné době přibývá opatrovanců v mladším věku, kteří mají život před sebou a veřejný opatrovník se tak setkává s problémy, se kterými se ještě nesetkal.

7 Diskuse

Cílem empirické části diplomové práce bylo identifikovat profesní kompetence veřejných opatrovníků a identifikovat vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví. Na základě poznatků z teoretické analýzy byl stanoven výzkumný problém. Doposud nebylo vyjasněno, jaký nejnižší stupeň vzdělání a v jaké oblasti dosažené vzdělání by měli mít pracovníci pověřeni funkcí veřejného opatrovníka. Dále nebylo specifikováno, v jakých oblastech si mají veřejní opatrovníci průběžně prohlubovat své znalosti a dovednosti. Na základě teoretických poznatků a také vlastních zkušeností diplomanty byly formulovány výzkumné hypotézy.

Do výzkumu se zapojilo 48 respondentů z 55 pracovníků, kteří vykonávají funkci veřejného opatrovnictví statutárního města Ostravy. Délka praxe v oblasti veřejného opatrovnictví zúčastněných respondentů se pohybuje od jednoho do 27 let, mediánová délka praxe činí 5,25 let.

O tom, že veřejní opatrovníci nemají jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak oblasti, v níž získali nejvyšší vzdělání, se potvrdilo. Středoškolské vzdělání ukončené maturitou a vyšší odborné vzdělání dosáhlo osm respondentů, vysokoškolské (bakalářské či magisterské) pak 40 respondentů. Zúčastnění respondenti mají ukončeno vzdělání převážně v sociální oblasti, dále v oblasti pedagogické, ekonomické, veřejné správy a regionální politiky, filozofické, psychologické a v oblasti speciální pedagogiky. Dle zúčastněných respondentů stačí úroveň, kterou sami dosáhli, převážně preferují vzdělání pro veřejné opatrovníky ukončeno bakalářským studiem.

Veřejný opatrovník se musí prokázat zvláštní odbornou způsobilostí, a to na základě složení zkoušky nebo na základě podání žádosti o uznání

rovnocennosti vzdělání. Žádost o uznání rovnocennosti vzdělání mohou podat úředníci, kteří získali vzdělání v bakalářských nebo magisterských studijních programech stanovených prováděcím právním předpisem ze seznamu studijních programů a oborů, které lze uznat jako rovnocenné. Oproti očekávání se nepotvrdilo, že by vyšší vzdělání vedlo k častějšímu uznávání rovnocennosti vzdělání. Relativně častěji byla ZOZ uznána veřejným opatrovníkům s vyšším odborným vzděláním, nikoliv s vysokoškolským titulem.

Veřejní opatrovníci jsou funkcí opatrovníka pověřeni osobám, kteří jsou omezeni ve svéprávnosti na základě jejich duševního onemocnění. Veřejný opatrovník se v praxi setkává s klienty s různými diagnózami psychiatrických onemocnění a je doporučeno, aby měli základní znalosti o těchto diagnózách. Dotazníkovým šetřením bylo potvrzeno, že veřejní opatrovníci základní znalosti o psychiatrických diagnózách mají.

V praxi je často funkce veřejného opatrovníka kumulovaná i s jinou pracovní nebo správní činností, což prokázalo i dotazníkové šetření. Nejčastěji kombinaci tvoří agenda veřejného opatrovnictví + agenda sociální práce. Kumulovat agendu veřejného opatrovnictví a sociální práci není doporučeno. Osobně si nedovedu představit výkon funkce veřejného opatrovníka oddělit od výkonu sociální práce, přesto, že je těžké rozeznat, kdy vykonávám veřejné opatrovnictví a kdy té stejné osobě vykonávám sociální práci. Jako pozitivní vnímám to, že opatrovanec tak jedná a své záležitosti řeší jen s jednou osobou – s jedním pracovníkem. Dle mého názoru, a jak zaznívá i na různých seminářích nebo metodických setkání názory kolegů – veřejných opatrovníků, by agenda veřejného opatrovnictví měla být vykonávána současně právě se sociální prací. V dotazníkovém šetření se v jednotlivých případech objevila také kombinace veřejného opatrovnictví např. s agendou ohlašovny nebo správou majetku, ale při

porovnávání výsledků se předpoklady potvrdily a hypotéza tak nemohla být zamítnuta. Dílčí cíl 1 byl naplněn.

Z výzkumu vyplynulo, že povinné vzdělávání si veřejní opatrovníci plní na základě svých vlastních vzdělávacích potřeb. Veřejný opatrovník, jako zaměstnanec ÚSC, má legislativně stanovenou povinnost se dále průběžně vzdělávat na základě sestaveného vzdělávacího plánu. Většina respondentů uvedla, že při sestavování vzdělávacího plánu má možnost konzultace ke vzdělávacím potřebám a nemalá část těch, kteří tak nečiní, uváděla, že mají možnost plán průběžně měnit. U většiny respondentů je vzdělávací plán zaměřen na prohlubování si znalostí a dovedností převážně na problematiku veřejného opatrovnictví, ale zároveň i na jinou oblast. Nejčastější oblastí, ve které mají potřebu si veřejní opatrovníci dále zvyšovat své dovednosti a znalosti je v komunikaci s problémovým klientem, s klientem s psychiatrickým onemocněním, nebo s agresivním klientem. Mezi další vzdělávací potřeby spadá oblast sociálně-ekonomická a v oblasti prevence syndromu vyhoření včetně Time managementu, relaxace a psychohygieny. Předpoklad hypotézy se tak potvrdil a Dílčí cíl 2 byl naplněn.

Z dotazníkového šetření rovněž vyplynulo zjištění, že rozsah povinného vzdělávání je pro většinu respondentů za spíše dostačující nebo dostačující. Profesionálně staršími respondenty je považován rozsah povinného vzdělávání za nedostačující. Zákon stanovuje, že daný rozsah je minimálně 18 pracovních dní po dobu třech let. Po uplynutí třech let se sestavuje nový plán vzdělávání. Většina respondentů současně s opatrovníckou agendou vykonává agendu sociální práce, tudíž je zde daná další povinnost, a to dle zákona pro sociální pracovníky, splnit 24 hodin za rok. Ze své praxe mohou tvrdit, že za tuto povinnost jsem velmi ráda, jelikož se necítím při výběru

vzdělávacích programů omezena a mohu si tak současně rozšiřovat dovednosti pro obě agendy.

Rovněž bych chtěla podotknout, že každý opatrovanec je jiný a veřejný opatrovník nemá jen jednoho opatrovance, ale opatrovnictví vykonává současně více opatrovancům. Není nastavena míra ani doporučení, kolik by veřejný opatrovník měl mít maximální počet opatrovanců. Za sebe mohu uvést počet - 12 opatrovanců, 12 opatrovnických spisů. Ne všichni mají stejné psychiatrické onemocnění, a ne všichni mají stejný rozsah omezení, proto je nutností s každým opatrovancem pracovat individuálně. Denně se setkávám se situacemi, které jsou pro mne nové. Často se radím se zkušenými opatrovníky, zúčastňuji se diskusí na sociálních sítí nebo vyhledávám vzdělávací semináře, které mi pomohou aktuální problém vyřešit. V současné době osob s omezenou svéprávností přibývá. Příbuzní těchto osob nebo osoby blízké výkon opatrovníka odmítají, jelikož si sami uvědomují, že tato funkce není lehká a přináší spoustu starostí. Proto nám, veřejným opatrovníkům, narůstá počet spisových dokumentací, a především práce s opatrovanci, ať už pro zastupování jeho práv, zajištění jejich základních životních potřeb nebo správy jejich jmění. V případě, že opatrovanci nemají příbuzné nebo osoby blízké, jsme jediní, koho mají a bývá někdy těžké si stanovit hranice a nebrat záležitosti opatrovance za svoje vlastní.

Má osobní zkušenost s výkonem funkce veřejného opatrovníka byla silnou motivací přípravy této diplomové práce a také ji nebylo možné oddělit od přípravy i analýzy výsledků šetření. Znalost problematiky veřejného opatrovnictví ovšem byla pro mne místy přítěží. Několikrát jsem se přistihla, že odbíhám od tématu a stanoveného cíle diplomové práce a zaměřuji se jen na institut veřejného opatrovnictví. Také má osobní praxe s výkonem funkce veřejného opatrovníka mi neulehčila sestavování položek v dotazníku.

Přesto, že jsem na základě zpětné vazby z předvýzkumu zredukovala položky a upravila formulace otázek, při analýze dat jsem došla ke zjištění, že první položka nenabídla variantu k veřejnému opatrovnictví nejbližší a u položky č. 11 jsem nepříliš vhodně formulovala varianty k hodnocení rozsahu vzdělávacího plánu. Pro případné další výzkumníky doporučuji více otevřených otázek a dát tak větší prostor respondentům k vyjádření se ke svým kompetencím a vzdělávacím potřebám.

Věřím, že jsem diplomovou prací nejen přiblížila náročnost této profese, ale také nutnost tuto profesi zařadit do katalogu prací s jasně danými požadovanými a splněnými kvalifikačními předpoklady.

Závěr

Diplomová práce se věnuje profesním kompetencím a vzdělávacím potřebám pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví. Cílem diplomové práce bylo identifikovat profesní kompetence těchto pracovníků a identifikovat v jakých oblastech si dál své dovednosti a znalosti zvyšují.

Teoretickou část diplomové práce jsem rozdělila do čtyř kapitol. Veřejné opatrovnictví je poslední podpůrnou instancí pro osoby omezené ve svéprávnosti. V první kapitole jsem pro lepší pochopení problematiky vnímala za potřebné uvést všechny instituty podpůrných opatření ochrany člověka, který není schopen sám právně jednat. Samotné problematice veřejného opatrovnictví, kterou vykonává obec, kde má opatrovanec bydliště, se věnuji ve druhé kapitole. Definovala jsem postup jmenování do funkce veřejného opatrovníka, jaké jsou povinnosti veřejných opatrovníků, kdo je klientem veřejného opatrovníka a jak dochází k ukončení funkce veřejného opatrovníka. Třetí kapitolu jsem věnovala pojmu kompetence z pohledu kvalifikačních předpokladů pracovníků, zaměstnanců obcí, kteří jsou pověřeni funkcí veřejného opatrovníka. Opatrovnická agenda je v praxi často kumulovaná i s jinou správní činností, nejčastěji se sociální prací. Do třetí kapitoly jsem zařadila rovněž kvalifikační předpoklady pracovníků v oblasti sociální práce. Prohlubovat a průběžně doplňovat si kvalifikaci mají za povinnost všichni zaměstnanci obce. V rámci průběžného vzdělávání mají sestavený vzdělávací plán, kterým si povinné vzdělávání plní. Ve čtvrté kapitole jsem se vzdělávání veřejných opatrovníků blíže věnovala.

Na teoretickou část diplomové práce navazuje část empirická, kterou jsem rozdělila do třech kapitol. V páté kapitole jsem představila metodologii výzkumného šetření, jehož cílem bylo **identifikovat profesní**

kompetence veřejných opatrovníků a identifikovat vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví. V dalších podkapitolách jsem na základě teoretických a vlastních poznatků formulovala hypotézy a z nich odvozené otázky dotazníkového šetření. Zúčastnilo se jej 48 zaměstnanců statutárního města Ostravy, kteří jsou výkonem funkce veřejného opatrovníka pověřeni. Šestá kapitola je věnována analýze a interpretaci získaných dat.

Z výzkumu vyplynulo, že mezi veřejnými opatrovníky není jednotné vzdělání jak co do úrovně, tak do oblasti, v níž nejvyšší vzdělání získali. Nejčastěji mají veřejní opatrovníci ukončeno vzdělání v bakalářském studiu v oblasti sociální práce. Zajímavé bylo, že nikdo z dotázaných neuvedl, že by nestačila úroveň vzdělání, které sám dosáhl. Naopak nemalá část veřejných opatrovníků považuje za dostatečné vzdělání i nižší, než sama dosáhla. Agendu veřejného opatrovnictví nejčastěji kumulují s agendou sociální práce a povinné vzdělávání si plní na základě svých vzdělávacích potřeb. Nejčastěji si vzdělávání rozšiřují v oblasti komunikace s problémovým klientem nebo s klientem s psychiatrickou diagnózou. Časový rozsah vzdělávání daný legislativou považují za dostatečný. Do určité míry lze říci, že s rostoucí délkou praxe veřejných opatrovníků roste podíl těch, kteří považují časový rozsah povinného vzdělávání za nedostačující. Veřejní opatrovníci dle svých vyjádření mají základní znalosti o psychiatrických diagnózách.

Stanovené cíle diplomové práce byly splněny a výzkumné otázky byly zodpovězeny. Diplomovou prací jsem chtěla poukázat nejen na náročnost této profese, ale potřebnost sjednotit profesní kompetence pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví.

Použitá literatura

1. ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2015, ISBN 978-80-247-9883-7
2. BARTOŇKOVÁ, H. *Firemní vzdělávání. Strategický přístup ke vzdělávání pracovníků*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-2910-5
3. BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry, 2. vyd.*, Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-930-9
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Obyvatelstvo podle dosaženého vzdělání*, [online]. Dostupné 17. 2. 2023 z <https://csu.cz>
5. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0139-7
6. DVOŘÁKOVÁ, M., SLAVÍK, J., SVOBODA, M., VETEŠKA, J. *Aktuální témata učení a vzdělávání dospělých*. Praha: Česká andragogice společnost, 2014, ISBN 978-80-905460-1-1
7. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-79-6
8. HEGER, V. *Komunikace ve veřejné správě*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, ISBN 978-80-247-3779-9
9. HENDL, J., REMER, J. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017, ISBN 978-80-262-1192-1

10. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu, Základy kvantitativního výzkumu, 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, ISBN 978-80-247-5326-3
11. CHMIELOVÁ DALAJKOVÁ, I. *Řízení lidských zdrojů ve veřejném sektoru,* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, ISBN 978-80-7676-393-7
12. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník, 2. vyd.,* Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-269-0
13. JURÍČKOVÁ, L., IVANOVÁ, K., FILKA, J. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou,* Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, ISBN 978-80-247-4786-6
14. KLIMENTOVÁ, E. *Sociální práce, Teorie a metody I,* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN 978-80-244-3439-1
15. KOTRADY, P. *Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti.* Právní rozhledy, 2017, 25 (6), ISSN 1210-6410
16. KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese.* Praha: Portál, 2016, ISBN 978-80-262-1147-1
17. KOUBEK, J. *Řízení lidských zdrojů: Základy moderní personalistiky, 4. vyd.,* Praha: Management Press, 2009, ISBN 978-80-7261-168-3
18. KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K., TINTĚRA, T. a spol., *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu,* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-294-6
19. LEVICKÁ, J., MRÁZOVÁ, A. *Úvod do sociálnej práce.* Trnavská univerzita, 2004, ISBN 808 9104 355
20. LIESSMANN, K., P., *Hodina duchů: praxe neovzdělanosti: polemický spis.* Praha: Academia, 2015, ISBN 978-80-200-2530-2

21. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce, 2. přepracované vydání*, Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-368-0
22. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, *Zpravodaj sociální práce č. 4/2019*, Praha – leden 2019, ISBN 978-80-7421-151-5
23. MINISTERSTVO VNITRA ČR, *Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy*, [online]. Dostupné 28. 5. 2022 z <https://www.mvcr>
24. MINISTERSTVO VNITRA ČR, Odbor dozoru a kontroly veřejné správy, MV 2009, *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků 1*, Praha: MV ČR, 2009 [online], Dostupné 4. 6. 2022 z <https://www.mvcr/odk>
25. MINISTERSTVO VNITRA ČR, Odbor veřejné správy, dozoru a kontroly, *Uznání rovnocennosti vzdělání dle zákona č. 312/2002 Sb. o úřednících ÚSC a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*, Praha: MV ČR, 2016 [online] Dostupné 1. 7. 2022 z <https://www.mvcr/clanek/vzdelavani-v-usc-rovnocennosti-vzelani.aspx>
26. MINISTERSTVO VNITRA ČR, *Veřejné opatrovnictví. Praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: MV ČR, 2019, ISBN 978-80-7616-053-8
27. MINISTERSTVO VNITRA ČR, *Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky*. Praha: MV ČR, 2016
28. MONDY, W. *Human resource management*. 2014, Harlow: pearson Education. ISBN 978-0-273-78700-6

29. MUŽÍK, J. *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, ISBN 978-80-7357-738-4
30. NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 222/2010 Sb. *Narizení vlády o katalogu prací ve veřejných službách a správě*. [online] Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>
31. NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 341/2017 Sb. *Narizení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě*. [online] Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-341>
32. NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 441/2022 Sb. *Narizení vlády, kterým se mění narizení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě*. [online] Dostupné 3. 2. 2023 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-441>
33. NEČASOVÁ, M. *Všestrannější pomoc člověku: profese sociálního pracovníka* in ŠVEC, V., *Profesionální pomáhání*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, ISBN 978-80-210-9481-9
34. PETROV, J., VÝTISKA, M. a BERAN, V. *Občanský zákoník, Komentář, 2. vydání*, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-747-7
35. PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník, 2. aktualizované a rozšířené vydání*, Praha: Grada, 2014, ISBN 978-80-247-4748-4
36. PUNCH, KEITH, F. *Základy kvantitativního šetření*, Praha: Portál s.r.o., 2008, ISBN 978-80-7367-381-9
37. PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník, 2. aktualizované a rozšířené vydání*, Praha: Grada, 2014, ISBN 978-80-247-4748-4

38. URBANCOVÁ, B. *Proč je nutné oddělovat roli veřejného opatrovníka od sociálního pracovníka?* Sborník článků k problematice opatrovnictví a svéprávnost, Praha: MPSV ČR, 2015
39. ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe, 3. vyd.*, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005, ISBN 978-80-86429-36-6
40. VETEŠKA, J. a kol., *Trendy a možnosti rozvoje dalšího profesního vzdělávání*, Česká andragogická společnost, 2013, ISBN 978-80-905460-0-4
41. VYHLÁŠKA č. 512/2002 Sb., Vyhláška o zvláštní způsobilosti úředníků územních samosprávných celků
42. VODÁK, J., KUCHARČÍKOVÁ, A. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců, 2., aktualizované a rozšířené vydání*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, ISBN 978-80-247-361-8
43. ŠIKÝŘ, M. *Nejlepší praxe v řízení lidských zdrojů*, Praha: Grada, 2014, ISBN 978-80-247-5212-9
44. ŠPATENKOVÁ, N., KRÁLOVÁ, J. *Základní otázky komunikace: komunikace (nejen) pro sestry*. Praha: Galén, 2009, ISBN 978-80-7262-599-4
45. ZÁKON č. 89/2012, Sb., Zákon občanský zákoník
46. ZÁKON č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
47. ZÁKON č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách
48. ZÁKON č. 312/2002 Sb., Zákon o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů

Seznam právních předpisů k výkonu zkoušky ZOZ z veřejného opatrovnictví

- Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.,
- Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů,
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.,
- Listina základních práv a svobod,
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, -
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a o podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992, o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy,
- Všeobecný komentář č. 1 k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, čl. 12 – Rovnost před zákonem.

Příloha č. 2

Počet opatrovníků a počet opatrovanců statutárního města Ostravy ke dni 31. 3. 2022

Název úřadu městského obvodu:	Kolik zaměstnanců Vašeho ÚMOB aktuálně vykonává činnosti veřejného opatrovníka?	Počet veřejných opatrovanců
Hošťálkovice	1	0
Hrabová	1	11
Krásné Pole	0	0
Lhotka	1	0
Mariánské Hory a Hulváky	4	54
Martinov	1	0
Michálkovice	1	5
Moravská Ostrava a Přívoz	6	74
Nová Bělá	1	1
Nová Ves	1	1
Ostrava-Jih	6	105
Petřkovice	0	0
Plesná	2	0
Polanka nad Odrou	1	1
Poruba	17	53
Pustkovec	1	1
Radvanice a Bartovice	1	4
Slezská Ostrava	8	130
Stará Bělá	1	1
Svinov	1	4
Třebovice	1	0
Vítkovice	1	19
Celkem	57	464

Příloha č. 3

Kumulované správní činnosti: veřejné opatrovnictví + další správní činnost:

Respondent	Další správní činnosti
1.	sociální práce
2.	sociální práce, zvláštní příjemce důchodových dávek či dávek hmotné nouze a SSP
3.	výkon sociální práce
4.	sociální pracovník pro osoby s omezenou svéprávností
5.	terénní sociální práce v rámci obvodu správního řízení - ustanovení ZPD, kontrola zvláštního příjemce důchodu
6.	sociálně právní poradenství pro seniory
7.	sociální práci, zvláštní příjemce dávky důchodového pojištění, sociální kurátor
8.	správa majetku
9.	sociální práce dle cílových skupin obyvatel
10.	sociální práce, ohlašovna
11.	sociálního pracovníka osobám s omezenou svéprávností
12.	sociální práci
13.	sociální práce se seniory a osobami se zdravotním postižením
14.	sociální práce, zastupování Úřadem při uzavírání smluv, zastupování účetnictví, kontrola zvláštního příjemce dávky při správním řízení
15.	sociální práce se seniory a zdravotně postiženými občany
16.	výkon sociální práce všeobecné, sociální kurately, depistážní a preventivní činnost, záležitosti v samostatné působnosti - Senior taxi apod., kulturní záležitosti
17.	sociální práce se seniory a invalidními ve III. stupni, zvláštní příjemce důchodu, poradenství
18.	sociálního pracovníka osobám s omezenou svéprávností
19.	agenda v rámci sociální práce pro všechny cílové skupiny
20.	sociální práce, zvláštní příjemce dávky DP, podpisy smluv osob v pobytové SS, sociální kurátorka
21.	výkon agendy péče o seniory nebo osoby se zdravotním postižením, vedení správního řízení při ustanovování a rušení ZPD

22.	sociálního pracovníka pro osoby s omezenou svéprávností a zdravotním postižením
23.	sociální pracovník, příjem žádostí do DPS
24.	výkon sociálního pracovníka pro osoby s omezenou svéprávností
25.	současně sociálního pracovníka pro osoby omezené ve svéprávnosti
26.	výkon agendy péče o seniory nebo osoby se zdravotním postižením, vedení správního řízení při ustanovování a rušení ZPD
27.	sociální práce
28.	sociální práce se seniory
29.	sociální pracovník osobám s omezenou svéprávností
30.	sociální pracovník osobám s omezenou svéprávností
31.	Sociální práce pro osoby s omezenou svéprávností
32.	rozhodování o ustanovení zvláštního příjemce dávky důchodového pojištění a další agendy v rámci sociální práce a poradenství

Zdroj: Autor práce na základě vlastního šetření, 2022

Příloha č. 4

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Bělavová a jsem studentkou navazujícího magisterského studia oboru Andragogiky na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma: „*Profesní kompetence a vzdělávací potřeby pracovníků v oblasti veřejného opatrovnictví.*“ Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění tohoto elektronického dotazníku, který Vám nezabere více než 5 minut Vašeho času.

Předem Vám děkuji za Vaši spolupráci a čas při vyplňování dotazníku.

1. Uveďte prosím, jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

- maturitní
- vyšší odborné vzdělání
- bakalářské
- magisterské
- jiné

2. Uveďte prosím, ve které oblasti jste Vaše nejvyšší vzdělání získali.

- ve všeobecné (gymnázium)
- v ekonomické
- v technické
- v pedagogické
- v jiné – uveďte prosím v jaké:

3. Jaké nejnižší dosažené vzdělání by dle Vašeho názoru veřejný opatrovník měl mít?

- maturitní
- vyšší odborné vzdělání
- bakalářské
- magisterské

4. Uveďte prosím, zda splňujete povinnost zvláštní odborné způsobilosti k výkonu veřejného opatrovnictví.

- Ano, na základě složení zkoušky ZOZ
- Ano, na základě uznání rovnocennosti vzdělání
- V současné době se připravuji ke složení zkoušky ZOZ

5. **Veřejné opatrovnictví vykonáváte ve prospěch osob, které soud omezil ve svéprávnosti pro jejich duševní poruchu či poruchu chování. Jak byste zhodnotil/a – s přihlédnutím ke svému vzdělání i praxi – svou obeznámenost s níže uvedenými typy duševních poruch?**

<i>Ohodnoťte škálou:</i>	Znám podrobně	Znám obecně	Neznám	Neumím posoudit
Organické duševní poruchy (mozkové onemocnění, mozkové dysfunkce, demence)				
Duševní poruchy a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek				
Schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy				
Mentální retardace				

6. **Věnujete se ve svém zaměstnání pouze agendě veřejného opatrovnictví, anebo i jiným správním činnostem?**

- Věnuji se pouze agendě veřejného opatrovnictví
 Má práce zahrnuje větší počet správních činností

Pokud jste uvedli variantu, že Vaše práce zahrnuje větší počet správních činností, uveďte prosím všechny činnosti, které mimo veřejné opatrovnictví vykonáváte:

7. **Uveďte prosím, zda v rámci průběžného vzdělávání byl s Vámi konzultován obsah Vašeho vzdělávacího plánu.**

- ano
 ne

8. **Vzdělávací plán je sestaven na období následujících třech let od vzniku pracovního poměru. Máte možnost v průběhu tohoto období vzdělávací plán měnit dle vlastních aktuálních potřeb?**

- ano
 ne

9. Je Váš vzdělávací plán zaměřen pouze na prohlubování kvalifikace v oblasti veřejného opatrovnictví?

- ano
- převážně ano, ale i na jinou oblast
- převážně na jinou oblast

10. Uveďte prosím, v jakých oblastech při výkonu funkce veřejného opatrovníka máte potřebu si prohlubovat a doplňovat vzdělání? Vyberte max. 4 oblasti.

- obecná legislativa ve veřejné správě, jako je zákon o obci, správní řád atd.
- komunikace ve veřejné správě, písemná komunikace včetně pravidel českého pravopisu
- komunikace s problémovým klientem, s klientem s psychiatrickou diagnózou, nebo agresivním klientem
- finanční gramotnost, dluhové poradenství, exekuce, insolvence
- legislativa sociálního zabezpečení jako je zák. o sociálních službách, zák. o hmotné nouzi atd.
- legislativa o zdravotních službách jako je poskytování zdravotní služby a péče, zdravotnická dokumentace, informovaný souhlas, apod.
- problematika ohrožení bezdomovectvím, domácím násilím, závislostmi
- oblasti práva rodinného, trestního či pracovního
- prevence syndromu vyhoření včetně Time managementu, relaxace, Psychohygieny

11. Považujete rozsah povinného vzdělávání daný legislativou v rozsahu

18 pracovních dnů po dobu následujících 3 let pro veřejné opatrovníky dostačující?

- rozhodně nedostačující
- spíše dostačující
- dostačující
- nadbytečně dlouhý

12. Uveďte prosím, kolik let funkci veřejného opatrovníka vykonáváte:

..... let

Seznam zkratek

Listina	Listina základních práv a svobod
MKN	Mezinárodní statistické kvalifikace duševních poruch a přidružených zdravotních problémů
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NOZ	Nový Občanský zákoník
Úmluva	Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
ÚSC	Územní samosprávný celek
ZO	Zákon o obcích
ZOZ	zvláštní odborná způsobilost
ZP	Zákoník práce
ZŘS	Zákon o zvláštních řízeních soudních
ZSS	Zákon o sociálních službách

Seznam grafů

Graf č. 1 Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf č. 2 Oblast dosaženého nejvyššího vzdělání

Graf č. 3 Jaká by měla být minimální úroveň dosaženého vzdělání pro veřejné opatrovníky z pohledu pověřených veřejných opatrovníků

Graf č. 4 Splnění povinnosti zvláštní odborné způsobilosti

Graf č. 5 Znalosti veřejných opatrovníků o diagnózách duševních poruch

Graf č. 6 Kumulace agendy veřejného opatrovnictví s jinou správní činností

Graf č. 7 Konzultace obsahu při sestavení plánu vzdělávání

Graf č. 8 Možnost změny obsahu vzdělávacího plánu

Graf č. 9 Zaměření vzdělávacího plánu na prohlubování kvalifikace v oblasti veřejného opatrovnictví

Graf č. 10 Oblasti vzdělávacích potřeb k prohlubování a doplňování vzdělání u veřejných opatrovníků

Graf č. 11 Rozsah průběžného vzdělávání pro veřejné opatrovníky

Graf č. 12 Délka výkonu funkce veřejného opatrovníka

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 vyhodnocení Hypotézy H1

Tabulka č. 2 vyhodnocení k Hypotéze H 1

Tabulka č. 3 vyhodnocení Hypotézy H 2

Tabulka č. 4 vyhodnocení k Hypotéze H 3

Tabulka č. 5 vyhodnocení k Hypotéze H 3

Tabulka č. 6 vyhodnocení k Hypotéze H 5

Seznam příloh

Příloha č. 1

Seznam právních předpisů k výkonu zkoušky ZOZ z veřejného opatrovnictví

Příloha č. 2

Počet opatrovníků a počet opatrovanců statutárního města Ostravy ke dni 31. 3. 2022

Příloha č. 3

Kumulované správní činnosti: veřejné opatrovnictví + další správní činnost

Příloha č. 4

Dotazník